



เมืองไทยจะวิกฤต  
ถ้าคนไทยมีศรัทธาวิปริต

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต)

# เมืองไทยจะวิกฤต ถ้าคนไทยมีศรัทธาวิปริต

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต)



# เมืองไทยจะวิกฤต ถ้าคนไทยมีศรัทธาวิปริต

© พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต)

ISBN 974-89216-0-3

พิมพ์ครั้งแรก - กุมภาพันธ์ ๒๕๓๗

พิมพ์ครั้งที่ ๑๔ - กันยายน ๒๕๕๖

*Dhammaintrend* ร่วมเผยแพร่และแบ่งปันเป็นธรรมทาน



# สารบัญ

|                                                           |     |
|-----------------------------------------------------------|-----|
| อนุโมทนา.....                                             | (๑) |
| เมืองไทยจะวิกฤต ถ้าคนไทยมีศรัทธาวิปริต .....              | ๑   |
| สังคมไทยกำลังใช้พระพุทธศาสนาเป็นที่ถ้อยทุกข.....          | ๑   |
| ชาวพุทธจะสอบผ่านหรือไม่ หรือไม่ได้แม้เพียงเป็นบทเรียน.... | ๕   |
| รู้หลักแล้ว ศาสนาอยู่ที่ตัวเรา                            |     |
| ไม่ต้องเอาศาสนาไปแขวนไว้กับใคร .....                      | ๗   |
| เห็นกับตา ไม่ต้องถามว่าเชื่อไหม .....                     | ๑๑  |
| ฟังศรัทธา เพื่อได้ปัญญาที่พาสู่อิสรภาพ .....              | ๑๓  |
| สงฆ์และหลักการเป็นฐานของบุคคล                             |     |
| บุคคลทำสงฆ์ให้งามเพราะทำตามหลักการ.....                   | ๑๖  |
| สงฆ์และหลักการเป็นมาตรฐาน                                 |     |
| เพื่อรักษาประโยชน์สุขของแต่ละคน .....                     | ๒๐  |
| ส่วนตัวหมดกิเลสไร้ทุกข์ ส่วนรวมชวนชวายเป็นประโยชน์สงฆ์    |     |
| พระอรหันต์คือแบบอย่างทั้งด้านชีวิตและสังคม .....          | ๒๓  |
| ไม่ให้ความวิเศษหรือความดีพิเศษของบุคคล                    |     |
| มารอนประโยชน์สงฆ์และขบวนการพัฒนาประชาชน .....             | ๒๗  |



แยกให้ชัดเจนระหว่างพระอริยะกับผู้วิเศษ ..... ๓๐

ฤทธิ์ทำคนให้เป็นพระอรหันต์ไม่ได้..... ๓๔

เร่งคิดและทำให้สัมฤทธิ์

อย่ามัวนอนคอยฤทธิ์ จะผิดหลักชาวพุทธ ..... ๓๘

นับถือพระโพธิสัตว์อย่างไร จึงจะไม่ผิดเพี้ยน..... ๔๒

แทนที่จะเสียสละทำความดีอย่างพระโพธิสัตว์

กลับเห็นพระโพธิสัตว์เสียสละเลยไปขอความช่วยเหลือ . ๔๔

พระโพธิสัตว์ทำความดีด้วยมุ่งในปณิธาน

พระอรหันต์ทำความดีเพราะเป็นธรรมดาที่ท่านจะทำ ..... ๔๘

พระโพธิสัตว์เป็นยอดสุดของผู้ทำดีด้วยความยึดในความดี

เหนือกว่านี้คือพระอรหันต์ผู้ทำความดีเพราะได้เข้าถึงธรรม . ๕๐

ฝึกทำความดีให้ชินจนเป็นธรรมดา

นั่นแหละจะเป็นคนที่เรียกว่ามีวาสนาดี ..... ๕๔

จะก้าวหน้าดีในการปฏิบัติ เมื่อเอาวัตรมาเสริมศีล ..... ๕๗

จะพัฒนาได้ผลดี ต้องเป็นคนมีปณิธาน..... ๖๐

บทพิเศษ ๑ ..... ๖๔

พระอริยะ กับ ผู้วิเศษ ..... ๖๔

บทพิเศษ ๒ ..... ๖๔

สิ่งศักดิ์สิทธิ์ เทวฤทธิ์ปาฏิหาริย์..... ๗๔



|               |    |
|---------------|----|
| ภาคผนวก ..... | ๗๕ |
|---------------|----|

|                                                |    |
|------------------------------------------------|----|
| อุบาสกธรรม (คุณสมบัติของอุบาสกอุบาสิกา) ๕..... | ๗๙ |
|------------------------------------------------|----|

|               |    |
|---------------|----|
| มหาโจร ๕..... | ๗๙ |
|---------------|----|

|                    |    |
|--------------------|----|
| ปาฏิหาริย์ ๓ ..... | ๘๑ |
|--------------------|----|

|                                                          |    |
|----------------------------------------------------------|----|
| พุทธบัญญัติห้ามภิกษุอดอุตริมนุสกรรมและห้ามแสดงฤทธิ์ .... | ๘๔ |
|----------------------------------------------------------|----|

#### พุทธพจน์

|                                                   |    |
|---------------------------------------------------|----|
| ให้นับถือพระธรรมวินัยเป็นพระศาสดาแทนพระองค์ ..... | ๘๕ |
|---------------------------------------------------|----|

|                           |    |
|---------------------------|----|
| พุทธพจน์ให้เคารพสงฆ์..... | ๘๕ |
|---------------------------|----|

|                                 |    |
|---------------------------------|----|
| พุทธบัญญัติห้ามพระภิกษุขอ ..... | ๘๖ |
|---------------------------------|----|

#### พุทธบัญญัติป้องกันมิให้ความสัมพันธ์กับสตรี

|                                         |    |
|-----------------------------------------|----|
| เป็นไปในทางที่จะเกิดความเสื่อมเสีย..... | ๘๗ |
|-----------------------------------------|----|

|                                                                |    |
|----------------------------------------------------------------|----|
| พุทธบัญญัติบางอย่างที่ควรทราบเกี่ยวกับการแต่งกายของภิกษุ ..... | ๙๐ |
|----------------------------------------------------------------|----|



# เมืองไทยจะวิกฤต ถ้าคนไทยมีศรัทธาวิปริต

สังคมไทยกำลังใช้พระพุทธศาสนาเป็นที่ถ้ายทุกซ์

ที่นี่ พอเลยจากเรื่องของวัดก็ขยายออกไปถึงเรื่องของพระศาสนา จะเห็นได้ว่าเวลานี้ภัยอันตรายของพระศาสนาเกิดขึ้นมาก อย่างเรื่องที่เล่าเมื่อกี้ก็เป็นภัยอันตรายอย่างหนึ่งของพระศาสนา เรื่องคนปลอมเป็นพระ ตลอดจนคนแต่งตัวเป็นชี เดียวนี้คงจะมาก แล้วก็มีพฤติกรรมต่างๆ ซึ่งถ้าโยมแยกไม่ถูกก็จะทำให้เขาตัวบุคคลนั้นเป็นตัวพระศาสนา แล้วก็ทำให้มีความรู้สึกที่ไม่ดี อาจถึงกับเสื่อมศรัทธา ถ้าแยกคนกับแยกพระศาสนาออกจากกันไม่ได้ ก็ทำให้เสื่อมความเลื่อมใสต่อพระศาสนาไปด้วย อย่างเวลานี้ก็จะมีพวกที่แต่งตัวเป็นพระเข้ามาเรียไรในกรุงเทพฯ จำนวนมาก เพราะถึงฤดูแล้วนี้ชาวชนบทเข้ามาหารายได้ในกรุงเทพฯ เป็นประจำทุกปี

ในบางจังหวัดมีหมู่บ้านพระปลอม ซึ่งโยมบางท่านก็คงเคยได้ยิน โดยเฉพาะที่จังหวัดชัยภูมินี้มีชาวชัดเจนมา

หลายปีแล้ว บางหมู่บ้านคนทั้งหมู่บ้านเป็นพระปลอม  
ชีปลอม เขาอยู่กันในบ้านก็เป็นชาวบ้านนี่แหละ แต่ใน  
ฤดูแล้ง เขาโกนผมศีระโฉน แล้วก็มีจิวรตากไว้ตามระเบียบ  
บ้าน ตัวเองนุ่งกางเกงใส่เสื้อ พอถึงเวลาเหมาะในหน้าแล้ง  
นั้นไม่มีทางทำมาหากินก็พากันเข้ากรุงเทพฯ แล้วก็ไปอยู่  
รวมกันที่แหล่งหนึ่ง ถึงเวลาเช้าก็จะนั่งรถบัสออกไปจ่าย  
ตัวตามจุดต่างๆ แล้วก็ออกไปบิณฑบาตพร้อมทั้งเรียไรไป  
ด้วย พฤติการณ์นี้มีมาหลายปี หนังสือพิมพ์ก็เอามาเปิดเผย  
แต่นานๆ เข้าโยมก็ลืมไป

สภาพอย่างนี้ ก็คือการที่วัดและพระศาสนาของเรา  
กลายเป็นที่รับระบายนทุกซ์และระบายนปัญหาของสังคม  
แทนที่จะเอาพระพุทธานุภาพไปบรรเทาดับทุกซ์ของสังคม  
สังคมกลับเอาพระพุทธานุภาพเป็นที่ถ่ายทุกซ์ของตน อะไร  
ยุ่งยาก อะไรเป็นปัญหา ของทิ้ง ของเสีย ตัวเองแก้ไขไม่ได้  
จัดการไม่ไหว ก็เอาไปเท เอาไปทิ้ง ปล่อยเข้าไปในพระ  
ศาสนา ชาวบ้านที่ยากจนมาเอาพระพุทธานุภาพเป็นที่หา  
เลี้ยงชีพ ช่วยชีวิตของตน แต่ถ้าต้องช่วยชาวบ้านกันแบบนี้  
พระศาสนาก็แย่ มีแต่จะทรุดจะเสื่อมและหมดแรงลงไป  
แล้วก็จะไม่มีกำลังที่จะช่วยสร้างสรรค์ประโยชน์สุขแก่สังคม  
ตามหน้าที่ที่ถูกต้องของตน

สภาพที่ชาวบ้าน คนยากไร้ คนด้อยโอกาส คนด้อยการศึกษา คนมีปัญหาต่างๆ และคนหมดทางไป มาอาศัยวัดและพระศาสนาเป็นที่ทำมาหาเลี้ยงชีพ และแสวงหาหนทางอยู่รอดในสังคมนี้ ยังมีอีกมาก ที่พูดมานี้เป็นเพียงตัวอย่าง บางอย่างมีแต่โทษภัย บางอย่างถ้าเรารู้ตระหนักปัญหา และช่วยกันจัดให้ดี ก็กลายเป็นประโยชน์ได้ แต่ถ้าไม่รู้ปัญหา และปล่อยปละละเลยอยู่ในความประมาท ก็มีแต่จะนำความเสื่อมความพินาศมาให้ เสื่อมแก่วัดและพระศาสนา และในที่สุดสังคมไทยทั้งหมดนั้นแหละก็ต้องประสบวิบากแห่งกรรม

ปีนี้จะแล้งมากขึ้น เมื่อแล้งมากขึ้นปัญหาอย่างนี้ก็จะยิ่งมากขึ้น เพราะฉะนั้น โยมก็เตรียมรับสถานการณ์ได้เลย เมื่อมีปัญหาอย่างนี้เกิดขึ้นอีก เราก็ต้องรู้เท่าทัน แต่ที่นี้ โยมก็ไม่ค่อยรู้หลัก บางทีก็ไม่รู้จะทำอะไร มีพระมาเรียวกี่เกรงใจ เห็นว่าเป็นพระ นุ่งเหลืองห่มเหลืองก็เกรงใจให้ไปบ้าง บางทีก็ให้พอให้พ้นๆ ไป บางคนก็หลงเชื่อให้ไปมากๆ มันก็กลายเป็นทางทำมาหาเลี้ยงชีพของคนเหล่านี้ วันๆ หนึ่ง เขาก็ได้เยอะ จากบ้านนี้ติดบ้านโน้นหน่อย บางบ้านก็มาก บางทีก็เอาถังไปวางไว้ร้านโน้นถังหนึ่ง ร้านนี้ถังหนึ่ง เอาไปตั้งเพื่อให้คนมาบริจาคเป็นต้นผ้าป่าอะไรต่างๆ แล้ว

ถึงเวลาก็เดินมาเก็บไป

ทีนี้ ถ้าเราชาวพุทธู้ทัน เรารู้วินัยของพระว่า พระนี้  
เรียไรไม่ได้ ออกปากขอชาวบ้านก็ไม่ได้ พระสงฆ์ท่านห้าม  
ขอ ตามคัมภีร์ ภิกขุ แปลว่าผู้ขอ แต่ต้องขอตามวินัย  
หมายความว่าพระไม่ได้เลี้ยงชีพด้วยตนเอง ไม่ได้ทำมาหา  
กิน แต่ท่านมีอาชีพของท่าน

อาชีพของพระ คือการรักษาวินัย ประพฤติตนอยู่ใน  
ศีล และบำเพ็ญสมณธรรม พูดสั้นๆ ว่าทำหน้าที่ของพระ  
เมื่อทำหน้าที่ของพระโดยถูกต้องแล้ว ประชาชนมีความ  
เลื่อมใสก็อุปถัมภ์บำรุง อย่างนี้ถือว่าเป็นอาชีพะที่ถูกต้อง

ทีนี้ ถ้าพระจะขอ ก็ออกปากขอไม่ได้ พระจะบอกขอ  
ได้กับคนที่เป็นญาติ หรือคนที่ปวารณาไว้เท่านั้น

ปวารณาก็คือ คฤหัสถ์หรือโยมท่านนั้นบอกเปิด  
โอกาสหรือนิมนต์ไว้ว่าให้ขอได้ บอกแก่พระองค์ใด องค์นั้นก็  
ขอได้ และขอได้ในขอบเขตที่โยมได้ปวารณาไว้ เช่น โยม  
ปวารณาว่าถ้าท่านต้องการในเรื่องจีวรก็ขอให้บอกโยม โยม  
จะจัดถวาย อย่างนี้ถือว่าเป็นปวารณาจีวร พระท่านก็ขอได้  
เฉพาะจีวร ขออย่างอื่นไม่ได้ โยมปวารณาอะไรก็ขอได้  
เฉพาะสิ่งนั้น แต่โยมบางท่านก็ปวารณาทั่วไป คือ ปวารณา  
กว้างๆ ว่า ท่านมีความต้องการอะไรที่เหมาะสมกับพระก็

ขอให้บอกโยม อย่างนี้ถือว่าปวารณาทั้งหมด พระท่านต้องการอะไรที่เหมาะสมก็ขอได้ แต่จะออกปากขอกับคนอื่นที่ไม่ใช่ญาติ และไม่ได้ปวารณาไว้ไม่ได้ ผิดพระวินัย

เพราะฉะนั้น ถ้าเห็นคนแต่งตัวเป็นพระมาขออะไร โยมมีสิทธิที่จะไม่ยอม แล้วก็ใช้ปฏิภาณเอาเอง ในการที่จะซักถามเพื่อหาความจริง ถ้าโยมช่วยพระศาสนาได้ก็ดี คือถ้าช่วยกันเอาคนที่ไม่ใช่พระที่มาสวามิภักดิ์ประโยชน์จากพระศาสนาออกไปได้ ก็เป็นการช่วยพระศาสนาไปในตัว ฉะนั้นเราต้องนึกในแง่ที่ว่า นี่เราจะช่วยพระศาสนาของเราได้อย่างไร เราจะช่วยป้องกันแก้ไขเพื่อรักษาความบริสุทธิ์ของพระศาสนาไว้ นี่ก็อีกเรื่องหนึ่ง ตกลงว่าชาวพุทธเวลานี้อยู่ในสภาวะการณ์ที่มีปัญหาต่อพระศาสนาที่เราจะต้องช่วยกันแก้ไข

## ชาวพุทธจะสอบผ่านหรือไม่ หรือไม่ได้แม้เพียงเป็นบทเรียน

ยิ่งระยะนี้ก็มีข่าวคราวอะไรต่างๆ มากมาย ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นเรื่องไม่ดีไม่งาม ที่เราจะต้องมีความหนักแน่นและตั้งหลักให้ดี มองไปให้ดีเหตุการณ์ร้ายเหล่านี้เป็นบททดสอบชาวพุทธว่าจะสอบผ่านไหม ถ้าโยมไม่มีหลัก โยมก็

สอบไม่ผ่าน อาจจะสอบตกแล้วก็หล่นจากพระศาสนาไปก็ได้ แต่ถ้าเป็นคนที่มีหลักดีก็สอบผ่าน บททดสอบเหล่านี้ก็จะทำให้เราเข้มแข็งยิ่งขึ้น กลับเป็นเรื่องดีไป เพราะเราได้บททดสอบมาช่วยทำให้เราพัฒนาตัวเองดียิ่งขึ้น

สำหรับบางท่าน ถ้าสอบไม่ผ่าน ก็อาจจะได้เป็นบทเรียน คือเขาเป็นบทเรียนสอนตัวเองว่า เออ เรานี้รู้ไม่เท่าทัน เราพลาดไปแล้ว ทีนี้เราก็ได้บทเรียนในการที่จะวางตัวให้ดีขึ้น ในการที่จะเข้าไปถึงหลักพระศาสนา ถ้าได้เป็นบทเรียนอย่างนี้ก็ยังมีดี

ตอนนี้บททดสอบและบทเรียนก็เกิดขึ้นอีกแล้ว ก็ขอให้เราใช้บททดสอบนี้ให้เป็นประโยชน์ หรือมิฉะนั้นก็เขาเป็นบทเรียนที่ทำให้เราได้ความรู้ และรู้จักฝึกฝนปฏิบัติตนเองในทางพระศาสนาให้ถูกต้องยิ่งขึ้น

พระพุทธศาสนาของเรานี้เป็นศาสนาที่มีหลัก เป็นศาสนาที่มีเหตุผล พุทธศาสนิกชนจะต้องยึดหลักให้ได้ แล้วเอาตัวพระศาสนาและเอาความรู้ในพระศาสนาเป็นหลัก พอเรารู้หลักพระศาสนาแล้วเราก็ไม่แกว่งไกว ที่ว่าแกว่งไกวนั้นก็คือแกว่งไกวไปตามบุคคล และเสียงเล่าข่าวลือเกี่ยวกับความวิเศษ ฤทธิ์เดชปาฏิหาริย์ หรือความศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ ที่ผูกติดอยู่กับบุคคล คนโน้นดังมาคนนี้ดังมามีเสียงฮือฮา

อย่างไรก็เฮกันไป เสร็จแล้วพอมีอะไรเกิดขึ้นเราก็ก้อพระศาสนาไปแขวนไว้กับบุคคลนั้นเสียแล้ว บุคคลนั้นเป็นอย่างไรไปเราก็อลอยเป็นไปด้วย นี่เรียกว่าไม่มีหลัก

ในทางตรงข้าม ถ้าเรามีหลักของเราแล้ว บุคคลโผล่ขึ้นมา เราก็ก้อหลักเป็นเครื่องวัด ถ้าท่านประพฤติถูกหลัก ทำตามหลัก สอนตามหลักดี เราก็ก้อนุโมทนาด้วย ถ้าท่านมีอันเป็นไปอย่างไรเราก็ก้อยู่กับหลักต่อไป บุคคลนั้นก็ผ่านไป

## รู้หลักแล้ว ศาสนาอยู่ที่ตัวเรา ไม่ต้องเอาศาสนาไปแขวนไว้กับใคร

อย่าว่าแต่บุคคลที่เกิดขึ้นในยุคสมัยหนึ่งๆ เลย แม้แต่องค์พระพุทธเจ้าเองก็ไม่ผูกมัดใครและไม่ผูกขาดอะไร พระพุทธเจ้าก็ตรัสไว้แล้วนี่ เราฟังพระสวดอยู่เสมอว่า อุปปาทา วา ภิกขเว ตถาคตานํ อนุปปาทา วา ตถาคตานํ พระพุทธเจ้าตรัสบอกว่า ตถาคตคือพระพุทธเจ้าทั้งหลายจะเกิดขึ้นหรือไม่ก็ตาม หลักความจริงก็เป็นอยู่อย่างนั้นๆ ตถาคตเพียงแต่ค้นพบความจริงนั้นแล้วนำมาเปิดเผยแสดง แนะนำ ทำให้เข้าใจง่ายว่าความจริงเป็นอย่างนี้ๆ

หน้าที่ของพระพุทธเจ้าคือเป็นผู้เปิดเผยความจริง และด้วยความสามารถก็ทรงสอนแนะนำทำให้เราเข้าใจ

หลักความจริงนั้น คือทรงพาให้เราเข้าถึงความจริงที่มีเป็น  
ธรรมดาอยู่แล้วนั้นแหละ

ตัวความจริงที่เป็นอยู่ตามธรรมดานี้สำคัญ แม้แต่  
พระพุทธเจ้าเกิดขึ้นมาแล้ว พระองค์ก็ผ่านไป แต่ตัวหลัก  
ความจริงนั้นก็คงอยู่ หมายความว่า ความจริงเป็นธรรมชาติ  
มีอยู่ตามธรรมดาตลอดเวลา พระพุทธเจ้ามาช่วยให้เรา  
เข้าถึงความจริงนั้น เราเข้าถึงความจริงแล้วเราก็ออยู่กับความ  
จริงนั้น พระพุทธเจ้าทำหน้าที่ของพระองค์แล้ว พระองค์ก็  
ผ่านไป ความจริงก็อยู่นั้น ไม่หายไปไหน พระพุทธเจ้าไม่ได้  
พาเอาความจริงดับไปด้วย เรารู้ความจริงถึงความจริงแล้ว  
ความจริงก็อยู่กับเรา พระศาสนาก็อยู่กับเรา เป็นของเรา

ครูอาจารย์รุ่นหลังนี้ไม่ถึงพระพุทธเจ้าด้วยซ้ำ ท่าน  
เป็นพระสาวกหรือลูกศิษย์ของพระพุทธเจ้า ท่านมาช่วย  
แนะนำให้เราเข้าใจหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าสอนไว้ อาจจะ  
เรียกว่ามาพาเราเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้า พระอาจารย์ทำหน้าที่  
พาเราเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าเสร็จก็หมดหน้าที่ เรื่องของเราก็คือ  
ฟังพระพุทธเจ้าต่อไป เมื่อฟังพระพุทธเจ้าเสร็จเราเข้าถึง  
หลักความจริง เราก็ออยู่กับหลักความจริงนั้น ก็จบ ตัวหลัก  
ความจริงนั้นเป็นมาตรฐาน เป็นของจริงแท้แน่นอน เป็นตัว  
ธรรม เป็นธรรมชาติ เมื่อเราจับหลักนี้ได้แล้ว ก็ไม่แกว่งไม่

ไกวไปไหน

เวลานี้คนไม่มีหลัก แกว่งไกวไปตามกระแสข่าวเล่าลือ และกระแสด้านนิยม เอาตัวไปผูกติดไว้กับบุคคลที่ผ่านไปผ่านมา เอาศาสนาไปแขวนไว้กับบุคคลนั้น ก็เลยเลื่อนลอยไป หรือถูกชักลากไปเรื่อยๆ พอบุคคลนั้นมีอันเป็นไป ไม่ใช่ของแท้ของจริงที่มั่นคง คนเหล่านี้ก็ถูกขัดเหวี่ยงกลิ้ง กระดอนกระแทกกระแทกซ้ำซอกไป หรือไม่ก็หล่นหลุด กระเด็นไปเลย

เป็นอันว่าเวลานี้พุทธศาสนิกชนได้บทเรียน สำหรับท่านที่มีหลักอยู่บ้างแล้ว ก็ได้บททดสอบ ถ้าหากเรารู้จักใช้เหตุการณ์นี้ให้เป็นประโยชน์ มันก็กลับดี เพราะเป็นการกระแทกหรือกระตุกอย่างแรงให้เรารู้ตัวหรือตื่นขึ้นมา แล้วหันมาหาหลัก มาเข้าสู่ทางที่ถูกต้อง ดีกว่าจะซำนานไป จนเตลิดกันไปไกล ซึ่งอาจจะสายไปเสียแล้ว อย่างน้อยก็ทำให้เรามีความเข้มแข็งมั่นคงขึ้น และรู้จักที่จะปฏิบัติต่อพระพุทธศาสนาให้ถูกต้อง

พระพุทธเจ้าตรัสหนักหนาให้เราอยู่กับหลัก เช่นตรัสสอนไม่ให้เอาศรัทธาไปขึ้นต่อบุคคล ถ้าศรัทธาขึ้นต่อตัวบุคคล บุคคลนั้นมีอันเป็นไป เช่น ตายบ้าง ต้องอาบัติหนักบ้าง หรือมีอันเป็นอะไรไปอย่างใดอย่างหนึ่ง เขาก็จะไม่ยอม

ฟังใครแสดงธรรมอีกต่อไป แล้วเขาก็จะพลาดจากประโยชน์  
ที่ควรจะได้

สำหรับพระสงฆ์ พระพุทธเจ้าเตือนหนักยิ่งกว่านั้น  
อีก ทรงเตือนว่า ถ้าพระประพฤติตัวไม่ดีจะเป็นมหาโจร  
มหาโจรมี ๕ ประเภท<sup>๑</sup> แต่อาตมภาพจะไม่นำมาแสดงในที่นี้  
เดี๋ยวจะกลายเป็นว่ามาพูดอะไรที่ไม่เป็นสิริมงคล ในโอกาส  
นี้ที่โยมอาจจะถือว่าเป็นเวลามงคล โยมต้องไปค้นคว้าเอา  
เพราะฉะนั้นพระจะต้องไม่ประมาท ต้องระวังตัว ต้อง  
ประพฤติปฏิบัติอยู่ในหลัก ต้องทำหน้าที่ของตัวเองให้ถูกต้อง  
หน้าที่ของพระก็คือพาโยมให้เข้าไปสู่หลักความจริง แล้วตัว  
ก็หมดหน้าที่ ถ้ามีฉะนั้นก็จะเอาพระศาสนามาแขวนไว้กับ  
ตัวเอง

พระพุทธเจ้าทรงสอนให้เราพึ่งตัวเองได้ ให้เราเป็น  
อิสระ พระพุทธเจ้าไม่ยอมให้ใครมาขึ้นต่อพระองค์ ตอนแรก  
เราอาจจะไปศรัทธาต่อพระองค์ เพื่อจะได้ให้พระองค์นำเรา  
เข้าสู่คำสอน เข้าสู่ความจริง แต่ในที่สุดเราจะต้องพึ่งตัวเอง  
ได้ เป็นอิสระ จะเห็นได้ว่า ศรัทธาไม่เป็นคุณสมบัติของพระ  
อรหันต์ ท่านเชื่อไหม

---

<sup>๑</sup> ดู มหาโจร ๕ ใน ภาคผนวก

## เห็นกับตา ไม่ต้องถามว่าเชื่อไหม

ศรัทธาเป็นคุณสมบัติของพวกเรา ที่เป็นพุทธ-ศาสนิกชนในเบื้องต้น แต่พระอรหันต์เป็นบุคคลที่ไม่ต้องมีศรัทธา ศรัทธาไม่เป็นคุณสมบัติของพระอรหันต์ ท่านเรียกพระอรหันต์ว่าเป็น *อสุสทุโธ* ด้วยซ้ำ ถ้าแปลตรงตามศัพท์ก็ว่า ไม่มีศรัทธา แต่ประเดี๋ยวจะแปลความหมายผิด ที่ว่าไม่มีศรัทธานั้นอย่างไร อย่าเข้าใจเป็นเรื่องเสียหาย ในกรณีนี้คือพระอรหันต์นั้นท่านขึ้นถึงระดับปัญญา รู้แจ้ง ซึ่งเลยชั้นศรัทธาไปแล้ว ท่านมองเห็นสิ่งที่เราศรัทธานั้นด้วยตัวท่านเองแล้ว ท่านจึงไม่ต้องอยู่ด้วยศรัทธา ไม่ต้องอาศัยศรัทธาเป็นผู้พันหรืออยู่เหนือศรัทธา เพราะฉะนั้น ที่ว่าพระอรหันต์ไม่มีศรัทธา ก็คือ ไม่ต้องมีศรัทธา

ครั้งหนึ่งพระพุทธเจ้าตรัสถามพระสารีบุตรเกี่ยวกับหลักธรรม พระสารีบุตรเป็นพระอัครสาวก สามารถแสดงธรรมได้เทียบเทียมพระพุทธเจ้าทีเดียว พระพุทธเจ้าทรงยกย่องท่านมาก พระพุทธเจ้าตรัสถามว่า สารีบุตร เธอเชื่อไหมว่าอย่างนั้นเป็นอย่างนั้น พระสารีบุตรทูลตอบว่า ข้าพระองค์เห็นว่าเป็นอย่างนั้น อย่างที่พระองค์ตรัส พระพุทธเจ้าก็ตรัสถามว่า ที่เธอกล่าวว่าดังนี้ กล่าวเพราะเชื่อต่อเราหรืออย่างไร พระสารีบุตรกราบทูลว่า ที่ข้า

พระองค์กล่าวอย่างนี้ มิใช่เพราะเชื่อต่อพระองค์ แต่เพราะ  
 ได้เห็นความจริงว่ามันเป็นอย่างนั้น นี่คือลักษณะของพระ  
 อรหันต์ที่ไม่ต้องขึ้นต่อศรัทธา แต่ไม่ใช่ว่าพระอรหันต์ไม่  
 เคารพพระพุทธเจ้า ท่านเคารพมาก เคารพอย่างยิ่งเลย แต่  
 อันนี้เป็นเรื่องของสัจจธรรม พระอรหันต์เป็นผู้เห็นความจริง  
 พระพุทธเจ้าได้เห็นความจริงอะไรท่านก็เข้าถึงความจริงนั้น  
 เพราะฉะนั้น พระอรหันต์จึงไม่ต้องพูดไปตามความเชื่อต่อ  
 พระพุทธเจ้า แต่ไม่ใช่ว่าท่านไม่เชื่อพระพุทธเจ้า

พระพุทธเจ้าต้องการให้เราเข้าถึงความจริงอย่าง  
 เดียวกับที่พระองค์เห็น แล้วเราก็จะเป็นอิสระของเราเอง ไม่  
 ต้องขึ้นต่อพระองค์ นี่เป็นลักษณะสำคัญอย่างหนึ่งของ  
 พระพุทธเจ้า คือไม่ต้องการให้สาวกขึ้นต่อพระองค์ และให้  
 ทุกคนเป็นไทแก่ตัวเอง เป็นอิสระแก่ตนเอง เพราะจุดหมาย  
 สูงสุดของพระพุทธศาสนา คือ วิมุตติ อิสระภาพ ความหลุด  
 พัน ความเป็นไท ความที่ไม่ต้องอยู่ด้วยศรัทธา แต่เป็นการ  
 เข้าถึงด้วยปัญญา รู้ความจริงแจ้งประจักษ์

อย่างไรก็ตาม ควรจะเตือนใจกันไว้เล็กน้อยว่า  
 สำหรับพวกเราที่ยังไม่รู้แจ้งสัจจธรรมถึงที่สุดนี้ ยังจะต้องมี  
 ทั้งศรัทธาและปัญญาคู่กันไป ให้ทั้งสองอย่างได้ดุลกันไว้  
 สำหรับคนเริ่มแรก ศรัทธาที่ถูกต้องจะช่วยให้ได้ดีที่สุด ศรัทธา

ที่ถูกต้องก็คือต้องมีปัญญาช่วยตรวจตรา ถ้าปฏิบัติได้ดี ศรัทธาจะช่วยให้มีทิศทาง จุดเน้น และมีเรี่ยวแรงในการแสวงปัญญา และสำหรับผู้แสวงปัญญานั้น บางคนจะมีความโน้มเอียงที่จะเกิดความรู้สึกว่าคุณเป็นผู้รู้ผู้มีเหตุผล แล้วมีท่าทีอาการแบบภูมิลำพอง ท่านจึงให้มีความสุภาพอ่อนน้อมถ่อมตนประคบตัวไว้ เพราะในการแสวงปัญญาอยู่เสมอ นั้น เราไม่ควรมุงมองในแง่ที่ว่าตนรู้แล้ว แต่ควรมองหนักไปในด้านที่ตนยังไม่วู้ ซึ่งควรจะรู้ต่อไป

## ฟังศรัทธา เพื่อได้ปัญญาที่พาสู่อิสราภาพ

มีปราชญ์ท่านหนึ่งพูดไว่น่าฟัง ท่านเปรียบเทียบระหว่างศรัทธากับปัญญา หรือระหว่างความเชื่อกับการเห็นความจริง เหมือนอย่างว่า อาตมภาพนี้ กำมือขึ้นมา แล้วก็ตั้งคำถามว่า โยมเชื่อไหม? ในมือของอาตมานี้มีดอกกุหลาบอยู่ดอกหนึ่ง พออาตมาถามอย่างนี้ โยมก็คงจะคิดว่า เอ! เชื่อดีไหมหนอ บางท่านก็ว่า อ้อ! อดันี้เรานับถือ เชื่อทันทีเลย ไม่ต้องคิด หรืออาตมภาพอาจจะมีมือปืนไว้บังคับว่า ถ้าไม่เชื่อจะยิงตายเลย อย่างนี้ก็จำใจ ใจเชื่อหรือไม่เชื่อ แต่ปากก็บอกว่าเชื่อ

ทีนี้ สำหรับบางท่านก็จะคิดว่า เออ! เชื่อได้ไหมนะ

ขอคิดดูก่อน ท่านองค์นี้มีประวัติมาอย่างไร เป็นคนพูดจา  
ขล่อกขล่กหรือเปล่า น่าเชื่อไหม อ้อ! องค์นี้ท่านไม่เคยพูด  
เหลวไหลนะ เท่าที่ฟังมาท่านก็พูดจริงทุกที ท่านจะน่าเชื่อ นี้  
เรียกว่าเอาเหตุผลในแง่เกี่ยวกับประวัติบุคคลมาพิจารณา  
แต่บางท่านก็มองในแง่ของเหตุผลแวดล้อมอย่างอื่นว่า  
เป็นไปได้ไหม มือแค่นี้จะกำดอกกุหลาบได้ เอ! ก็เป็นไปได้นี่  
แล้วก็พิจารณาต่อไปอีกว่า ท่านนั่งอยู่ในที่นี้จะมีดอก  
กุหลาบมาให้กำได้หรือเปล่า ท่านจะเอามาจากไหนได้ไหม  
ท่านเดินผ่านที่ไหนมาบ้าง อะไรต่างๆ ท่านองค์นี้ ก็คิดไป  
ในตอนนี้นี้ก็จะเป็นการพิจารณาด้วยเหตุผลว่าเป็นไปได้ไหม

ทั้งหมดนี้จะเห็นว่าศรัทธาของคนหลายคนนั้น  
ต่างกัน ของบางคนเป็นศรัทธาที่เชื่อโดยไม่มีเหตุผลเลยม  
กาย บอกให้เชื่อก็เชื่อ บางคนก็เชื่อเพราะถูกบังคับ บางคนก็  
เชื่อโดยใช้เหตุผล แต่การใช้เหตุผลก็มากบ้างน้อยบ้าง ไม่  
เท่ากัน แต่ทั้งหมดนั้นก็อยู่ในระดับของศรัทธาหรือความเชื่อ  
ทั้งนั้น ไม่ว่าจะแคไหนก็ตาม ตอนนี้อยู่ในขั้นที่ว่าเชื่อ  
หรือไม่เชื่อว่า อาตมภาพนี้มีดอกกุหลาบอยู่ในกำมือ โยมก็  
คิดเอาเองว่าจะเชื่อไหม

ที่นี้ สุดทำยาอาตมภาพก็แบ่มือ พอแบ่มือออกมาแล้ว  
เป็นอย่างไร โยมก็เห็นเลยใช่ไหม เห็นด้วยตาของโยมเอง ว่า

ในมือของอาตมภาพนี้มีดอกกุหลาบหรือไม่ ตอนนี้อย่าต้องพูดเรื่องเชื่อหรือไม่เชื่ออีกแล้ว ใช่หรือเปล่า มันคนละชั้น ปัญหาความเชื่อมั่นอยู่ที่ตอนยังกำมืออยู่ แต่ตอนแบมือแล้ว เห็นด้วยตาแล้ว ไม่ต้องพูดเรื่องความเชื่อ มันเป็นเรื่องของการประจักษ์ว่ามีหรือไม่ เพราะฉะนั้นจึงได้บอกว่า พระอรหันต์ท่านถึงขั้นที่เห็นความจริงประจักษ์เองแล้ว จึงไม่ต้องอยู่ด้วยความเชื่อ แต่สำหรับปุถุชนก็ต้องอยู่กับความเชื่อ จะต่างกันก็ตรงที่ว่าเป็นความเชื่อที่มีเหตุผลหรือไม่มีเหตุผล มีปัญญาประกอบหรือไม่มี

สำหรับพุทธศาสนิกชนนั้น เราต้องการเข้าถึงความจริงที่ประจักษ์ ที่ไม่ต้องเชื่ออีกต่อไป แต่ระหว่างนี้ ในขณะที่เรายังไม่เข้าถึงความจริงนั้น เราใช้ความเชื่อชนิดที่มีเหตุผลมาเป็นเครื่องมือ เพื่อจะเข้าถึงความจริงที่ไม่ต้องเชื่อต่อไป เราไม่ต้องการความเชื่อชนิดที่มงาย ฉะนั้นเราจะต้องมีหลัก เมื่อเรามีหลักในใจแล้วก็เป็นคนมีเหตุผล ไม่มงาย ไม่ตื่นตูมแกว่งไกวไป นี่เป็นลักษณะของศรัทธาในพระพุทธานุภาพ

## สงฆ์และหลักการเป็นฐานของบุคคล บุคคลทำสงฆ์ให้งามเพราะทำตามหลักการ

พระพุทธเจ้าต้องการให้เราเป็นอิสระ พุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งอิสระภาพเสรีภาพ พุทธศาสนิกชนมีเสรีภาพในการใช้ปัญญา จนกระทั่งเป็นอิสระไม่ต้องขึ้นแม้ต่อองค์พระพุทธเจ้า แต่ในด้านความสัมพันธ์เรามีความเคารพอย่างสูงสุดทีเดียว เพราะว่าพระพุทธเจ้าเป็นผู้มีคุณความดี เป็นแบบอย่างแก่เรา เราเคารพในคุณความดี เพียงแค่พระองค์สอนมีเหตุผลน่าเชื่อ ทำให้เรามีศรัทธา เรายังเคารพมากนี้พระองค์ทำให้เรามองเห็นความจริงด้วยตัวเอง จนไม่ต้องเชื่อ เราก็ยิ่งซาบซึ้งในพระคุณและเคารพเต็มที่

แม้แต่พระภิกษุ ที่เข้ามาบวชนี้ บางทีหลายท่านก็มีคุณความดีน้อยกว่าโยม โยมบางคนบรรลุนิพพาน เป็นพระอรหันต์บุคคล เช่นเป็นพระโสดาบันเป็นต้น แต่พระที่เข้ามาใหม่เพิ่งบวชวันนั้น เป็นปุถุชน ยังไม่ค่อยมีความรู้อะไรคุณธรรมก็ยังไม่ค่อยมี แต่เราก็เคารพกราบไหว้ ทำไมเราจึงให้เกียรติเคารพนับถือ ก็เพราะการเป็นพระภิกษุนั้น เป็นการเข้าสู่วิถีชีวิตแห่งไตรสิกขา เป็นชีวิตแห่งการศึกษาที่จะต้องฝึกอบรมพัฒนาตนอย่างจริงจังเต็มที่ เราถือว่าผู้บวชเป็นผู้ที่ยอมรับการฝึกและเข้าสู่แนวทางที่ถูกต้อง ตั้งใจจะฝึกฝนศึกษาใน

คุณธรรม จะเดินเข้าสู่มรรค เป็นผู้ฝึกตน ในพระพุทธศาสนา  
 นี้เราให้ความยกย่องยอมรับนับถือแก่บุคคลที่ฝึกฝนพัฒนา  
 ตน เมื่อท่านยอมรับที่จะฝึกฝนพัฒนาตน เราก็ให้เกียรติเลย  
 กราบไหว้ได้

อีกอย่างหนึ่ง พระภิกษุนั้นได้ชื่อว่าเป็นตัวแทนของ  
 สงฆ์ เป็นตัวแทนแห่งสถาบันที่ดำรงรักษาศรัทธาไว้ให้แก่  
 สังคม เราเคารพธรรม เราจึงเคารพสงฆ์ที่รักษาศรัทธานั้น  
 และเคารพพระภิกษุที่เป็นองค์ประกอบและเป็นตัวแทนของ  
 สงฆ์ เพราะฉะนั้น เราก็เคารพพระด้วยเหตุผลนี้ และกราบ  
 ไหว้เพื่อเตือนใจท่านให้ระลึกตระหนักในหน้าที่ของท่านใน  
 การที่จะประพฤติปฏิบัติบำเพ็ญสมณธรรมและทำศาสนกิจ  
 สืบต่ออายุพระศาสนา รักษาธรรมไว้ให้แก่สังคมต่อไป

เราไม่ได้นับถือพระสงฆ์ เพราะเห็นว่าท่านเป็นผู้มี  
 อำนาจศักดิ์สิทธิ์ มีฤทธิ์เดช หรือเป็นผู้วิเศษ ที่จะมาดล  
 บันดาลอะไรให้เรา อันนั้นเป็นความนับถือแบบลัทธิฤาษี  
 โยคีนอกพระพุทธศาสนา มีมาแต่ก่อนพุทธกาล เป็นเรื่อง  
 ของการนับถือผู้วิเศษ เหมือนคนเกรงกลัวผู้มีอำนาจ หรือผู้  
 ยิ่งใหญ่มีอิทธิพล ไม่ใช่การนับถือแบบอริยะที่ถือธรรมเป็น  
 หลัก

ในเมื่อพระอยู่ในฐานะเป็นตัวแทนของสงฆ์ส่วนรวม

อย่างนี้แล้ว ก็โยงเรามาสู่หลักการสำคัญอีกหลักหนึ่ง

เมื่อก็ได้หลักหนึ่งแล้ว คือที่ว่าให้ยึดหลักการ ถือหลักความจริง และการที่เข้าถึงความจริงแล้วเป็นอิสระ ไม่ขึ้นต่อบุคคล ทีนี้ก็มาถึงอีกหลักหนึ่งที่ว่าพระสงฆ์เป็นตัวแทนของสงฆ์ส่วนรวม เพราะฉะนั้นพระทุกองค์หรือภิกษุทุกรูปจะต้องโยงตัวเองเข้าไปหาสงฆ์ เคารพสงฆ์ ถือสงฆ์เป็นใหญ่ มุ่งประโยชน์แก่สงฆ์ พระพุทธเจ้าทรงให้ความสำคัญแก่สงฆ์ ไม่ให้ความสำคัญมาอยู่ที่บุคคล พระพุทธเจ้าฝากพระพุทธศาสนาไว้แก่สงฆ์ส่วนรวม มิได้ฝากไว้แก่บุคคลผู้ใดผู้หนึ่ง

เมื่อจะปรินิพพานนั้น พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้แล้ว เราชาวพุทธต้องนึกคิดให้ดี เมื่ออยู่บนเตียงปรินิพพาน เรียกอย่างชาวบ้านว่า ตอนที่ย่ำเสียด พระพุทธเจ้าตรัสอะไรบ้าง ชาวพุทธควรจะต้องถือเป็นสำคัญ ตอนที่ปรินิพพานนั้นสิ่งหนึ่งที่พระพุทธเจ้าตรัส ก็คือ เรื่องการฝากพระศาสนาไว้ เมื่อพระพุทธเจ้าปรินิพพาน คนทั้งหลายก็ต้องหวังแล้วว่า พระองค์จะตั้งใครเป็นศาสดาแทน ใครจะเป็นทายาทสืบต่อตำแหน่งพระศาสดาแทนพระองค์ แต่ถ้าคิดอย่างนั้นก็ผิดหวัง พระพุทธเจ้าไม่ได้ตรัสอย่างนั้นเลย ไม่ได้ทรงตั้งใครให้เป็นศาสดาแทนพระองค์

พระองค์ตรัสว่า “โย โว อานนท มยา ธมฺโม จ วินโย จ เทสิโต ปญฺพโต, โส โว มมจฺเจน สตุถา” แปลว่า คุณอรานนท ในเวลาที่เราล่วงลับไปแล้ว ธรรมและวินัย ที่เราแสดงแล้ว และบัญญัติแล้ว แก่เธอทั้งหลาย จักเป็นศาสดาของเธอทั้งหลาย

พระพุทธเจ้าให้ถือธรรมวินัย คือหลักธรรมและหลักวินัยที่ทรงแสดงและบัญญัติไว้เป็นพระศาสดา เป็นมาตรฐานสืบต่อไป ไม่มีใครเป็นศาสดาแทนพระองค์ พระพุทธเจ้าไม่ได้มอบตำแหน่งไว้แก่บุคคลเลย ให้มาตรฐานอยู่ที่ตัวหลักธรรมวินัย และผู้ที่จะรักษาธรรมวินัยนี้ไว้ ก็คือสงฆ์ส่วนรวม ไม่ใช่บุคคลผู้ใดคนหนึ่ง เพราะฉะนั้น พุทธพจน์นี้จึงมีความหมายทั้งให้ถือธรรมวินัย คือถือหลักการ และให้ถือสงฆ์ คือส่วนรวมเป็นใหญ่ เมื่อบุคคลปฏิบัติตามหลักการ ก็เป็นส่วนร่วมที่ทำสงฆ์ให้งามมีความมั่นคง ดำรงอยู่ด้วยดี และประโยชน์ก็จะเกิดแก่แต่ละคนที่เป็นส่วนร่วมในสงฆ์นั้น

เพราะฉะนั้น ชาวพุทธจะต้องเอาหลักธรรมวินัยเป็นพระศาสดา พยายามศึกษาเล่าเรียนให้รู้ให้เข้าใจความจริง แล้วธรรมวินัยนี้ก็จะมาเป็นมาตรฐานตัดสินบุคคล ไม่ใช่เอาพระศาสนาไปแขวนไว้กับบุคคล หรือกระทั่งบางคนถึงกับ

เอาบุคคลมาตัดสินพระศาสนา ซึ่งเป็นการผิดหลักอย่างเต็มที ส่วนพระภิกษุนอกจากถือพระธรรมวินัยเป็นหลักแล้ว ก็ต้องถือสงฆ์เป็นใหญ่ เคารพสงฆ์ ให้ความสำคัญแก่สงฆ์ ทำการเพื่อประโยชน์แก่สงฆ์ส่วนรวม

## สงฆ์และหลักการเป็นมาตรฐาน

### เพื่อรักษาประโยชน์สุขของแต่ละคน

ฉะนั้น ถ้าเรารู้หลักและปฏิบัติตามพระพุทธเจ้าแล้ว ก็ไม่เสีย หลักธรรมวินัยนี้เป็นศาสดาอย่างไร และสงฆ์เป็นใหญ่อย่างไร มีพระสูตรหนึ่งแสดงไว้ ขอยกเป็นตัวอย่ง มหาอำมาตย์ที่เป็นเสนาบดีผู้ใหญ่บริหารราชการแผ่นดินของแคว้นมคธ ไปที่วัด ไปเจอพระอานนท์ ตอนนั้น พระพุทธเจ้าปรินิพพานแล้ว เสนาบดีก็ถามว่า นี่ท่าน! พระพุทธเจ้าก็ปรินิพพานไปแล้ว เมื่อตอนปรินิพพาน พระองค์ได้ตั้งใครเป็นศาสดาแทน จะได้มาบริหารการคณะสงฆ์

พระอานนท์ตอบว่าพระพุทธเจ้าไม่ได้ตั้ง เสนาบดีว่า อ้าว! แล้วท่านอยู่กันอย่างไรเล่า พระสงฆ์อยู่กันจำนวนมากมาย ไม่มีการบริหาร ไม่มีหัวหน้า จะอยู่กันอย่างไร พระ

อานนท์ก็ตอบว่า พระพุทธเจ้าทรงวางหลักธรรมวินัยไว้เป็น ศาสดาเป็นมาตรฐานแล้ว บุคคลผู้ใดมีคุณสมบัติตามธรรม วินัยนั้น พวกเราก็พร้อมกันยกย่องขึ้นเป็นหัวหน้า

หลักธรรมวินัยเป็นศาสดามาคู่กับการที่สงฆ์เป็น ใหญ่ ดังจะเห็นว่าวิธีดำเนินกิจการของสงฆ์ พระพุทธเจ้า ตรัสไว้แล้วในวินัย เช่น พระที่จะทำหน้าที่นี้ๆ ต้องมี คุณสมบัติดังนี้ๆ คุณสมบัตินี้อยู่ในพระธรรมวินัยแล้ว พระก็ ดูกันเอาเอง องค์ไหนมีคุณสมบัติตามนั้น สงฆ์ก็พิจารณาตกลงยกย่องขึ้นเป็นหัวหน้า เป็นเจ้าการ หรือเป็นผู้บริหารใน เรื่องนั้นๆ ในนามของสงฆ์ จึงเรียกว่าสงฆ์เป็นผู้ดำเนิน กิจการ นี่เรียกว่าถือหลักการ มีธรรมวินัยเป็นหลัก มีธรรม วินัยเป็นศาสดา และมีสงฆ์เป็นใหญ่ ไม่ต้องตั้งบุคคล ตายตัวไว้ ถ้าตั้งบุคคลเดี๋ยวก็มาเปลี่ยนแปลงบัญญัติของ พระพุทธเจ้าหมดเท่านั้น ไซ้ไหม พระพุทธเจ้าบรินิพพานไป แล้ว องค์ได้รับที่ตั่งเป็นศาสดาแทนก็มาคิดว่า เอ! น่ากลัว เราจะต้องเอาใหม่ แล้วที่พระพุทธเจ้าวางไว้ เดียวก็เปลี่ยน แก่ใหม่ ก็ยุ่งกันใหญ่

เป็นอันว่าพระพุทธเจ้าได้ทรงเตรียมไว้เรียบร้อยแล้ว

ให้พระธรรมวินัยเป็นศาสดาแทน แล้วพระองค์ก็ให้พระศาสนาอยู่กับสงฆ์ อยู่กับส่วนรวม ไม่ขึ้นอยู่กับบุคคล มีแนวทางและวิธีปฏิบัติมากมาย ที่ให้ระวังไม่ให้ความสำคัญมาอยู่ที่บุคคล และให้กระจายอะไรต่ออะไรไปสู่สงฆ์ ดังปรากฏในหลักธรรมหลักวินัยต่างๆ มากมาย การที่พระพุทธเจ้าทรงฝากไว้อย่างนี้ จะเห็นว่า พระองค์ต้องการให้พระศาสนานี้อยู่กับสงฆ์ส่วนรวม เพราะถ้าความสำคัญไปอยู่กับบุคคล บุคคลนั้นไม่แน่นอน อาจมีอันเป็นไป เสรีจแล้วพระศาสนาและประโยชน์สุขของประชาชนก็จะคลอนแคลนร่วงหล่นไปด้วย จะขอยกตัวอย่างหลักการที่พระพุทธเจ้าทรงให้ถือธรรมวินัยเป็นหลัก และถือสงฆ์เป็นใหญ่ ไม่ให้ติดยึดตัวบุคคล เช่น

หลักที่หนึ่ง ก็คือศรัทธาที่ยึดติดต่อตัวบุคคลที่พูดมาแล้วข้างต้น ซึ่งมีผลเสียคือบุคคลนั้นกลายเป็นตัวบังหลัก หรือกันเราไม่ให้เข้าถึงหลัก และถ้าบุคคลนั้นมีอันเป็นไปอย่างไร ศรัทธาของเราก็ตกพลอยสั่นสลายไปกับบุคคลนั้นด้วย และตัวหลักก็พลอยหล่นหายไป โดยที่เราทิ้งไปเสียเอง เพราะฉะนั้น ศรัทธาต่อบุคคลจะต้องให้เป็นเครื่องนำเข้าสู่

ธรรม และอิงอยู่กับธรรม เพื่อให้เราเข้าถึงธรรมและอยู่กับธรรมด้วยปัญญาต่อไป นั่นก็เป็นประการหนึ่ง

อีกตัวอย่างหนึ่ง ก็คือ การอวดอุตริมนุสธรรม การบรรลุมรรคผลนิพพานก็เป็นจุดหมายในพระศาสนา แต่เสร็จแล้วทำไม เมื่อบรรลุลแล้วพระพุทธเจ้ากลับมาห้ามอวด เหตุผลก็คือเพราะคุณสมบัติเหล่านี้เป็นของในใจ เป็นสิ่งที่คนอื่นไม่สามารถรู้ได้นอกจากผู้ที่บรรลุลแล้วด้วยกัน และเมื่ออวดไปแล้ว ก็จะทำให้เกิดการยึดตัวบุคคลเป็นสำคัญ ไม่ต้องพูดถึงหลงกลวง แม้แต่ถ้าเป็นจริง บุคคลนั้นก็กลายเป็นจุดรวมของความสนใจ สงฆ์ก็จะหมดความหมาย พอพระศาสนาไปฝากอยู่กับบุคคล เมื่อบุคคลนั้นมีอันเป็นอะไรไป ประชาชนก็ไม่เอาใจใส่ต่อพระศาสนา เพราะฉะนั้น พระพุทธเจ้าจึงไม่ให้ความสำคัญมาอยู่ที่บุคคล

**ส่วนตัวหมดกิเลสไว้ทุกข์ ส่วนรวมชวนขยายประโยชน์สงฆ์**  
**พระอรหันต์คือแบบอย่างทั้งด้านชีวิตและสังคม**

พระพุทธเจ้าเองนั้น ตอนแรกพระองค์ทำหน้าที่เดินทางสั่งสอนธรรมไม่ได้หยุดหย่อน ทรงประกาศพระศาสนา ตั้งคณะสงฆ์ขึ้นมา พอสงฆ์เจริญขยายตัวมีขนาด

ใหญ่ พระองค์ก็ทรงมอบอำนาจให้สงฆ์ ต่อจากนั้นก็ให้สงฆ์ เป็นใหญ่ แต่ก่อนนั้นพระองค์เคยบวชพระองค์เอง ใครจะบวช เมื่อมีคุณสมบัติถูกต้องพระองค์ก็บวชให้ แต่พอให้สงฆ์เป็น ใหญ่แล้ว พระองค์ไม่บวชเลย ให้สงฆ์เป็นผู้บวช กิจการ ต่างๆ ก็ให้สงฆ์วินิจฉัย เพราะฉะนั้นความเคารพสงฆ์ และ การถือสงฆ์เป็นใหญ่ จึงเป็นหลักการที่สำคัญมากในพระ ศาสนา พระพุทธองค์ต้องเคารพสงฆ์ และถือความสามัคคี ของส่วนรวมเป็นเรื่องใหญ่ แม้แต่พระอรหันต์ก็อาจถูกสงฆ์ ลงโทษ

เมื่อมีเหตุการณ์สำคัญทางพระศาสนา มีเรื่อง กระทบกระเทือนต่อส่วนรวมเกิดขึ้น พระอรหันต์จะเป็นผู้นำ ในการเอาใจใส่ชวนชวายแก้ไขสถานการณ์ จะอยู่นิ่งเฉย ไม่ได้ มีตัวอย่างเรื่อยมาตั้งแต่พระพุทธเจ้าปรินิพพาน เคย เล่าให้โยมฟังแล้ว เามาเล่าซ้ำอีก

มหากัสสปะเป็นพระอรหันต์ผู้ชอบปลีกปลีกเหิน ทานถืออุคตอยู่ป่าตลอดชีวิตเลย หลายท่านคงนึกว่าท่าน ปลีกตัวไม่ยุ่งเกี่ยวกับใคร แต่พระอรหันต์ที่ในชีวิตส่วนตัว ชอบแสวงวิเวกอยู่สงัดอย่างนั้น พอมาถึงเรื่องกิจของสงฆ์ ท่านไม่ทิ้งเลย นอกจากรับผิดชอบเป็นผู้อบรมพระสงฆ์หมู่ ใหญ่แล้ว ยังเป็นผู้นำในการแก้ไขปัญหาเมื่อมีเรื่องของ

ส่วนรวมเกิดขึ้นด้วย

ในตอนที่เราพุทธเจ้าปรินิพพาน มีพระองค์หนึ่งพูดไม่ดีต่อการปฏิบัติตามพระธรรมวินัย นำเป็นห่วงว่าพระศาสนาจะยืนยงหรือไม่ พระอรหันต์ก็สละไปได้เป็นผู้นำเรียกประชุมพระอรหันต์และชักชวนในการทำสังคายนา เพื่อปกป้องพระศาสนา รักษาพระธรรมวินัย และเชิดชูประโยชน์สุขของพหุชน

สมัยต่อๆ มาก็เหมือนกัน เวลาเกิดเหตุการณั้กระทบกระเทือนพระศาสนาเกิดขึ้น พระอรหันต์จะมาประชุมกันพิจารณาหาทางระงับปัญหาแก้ไขสถานการณ์ในกรณีนั้น ถ้าพระอรหันต์องค์ไหนขาดประชุม ก็อาจจะถูกลงโทษ เคยมีพระอรหันต์บางองค์ไปอยู่ในป่า ในตอนที่พระอรหันต์ท่านอื่นมาประชุมพิจารณากิจการของส่วนรวม ที่ประชุมก็มีมติลงโทษพระอรหันต์ที่ไม่มาประชุม เรียกว่า ทำทัณฑกรรม แต่ท่านลงโทษด้วยวิธีมอบงานให้ทำ เป็นการทำให้ต้องเหน็ดเหนื่อยเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม รวมความก็คือถือว่าพระอรหันต์ต้องเป็นผู้นำในเรื่องกิจการของส่วนรวม

ในเมืองไทยนี้มีเรื่องที่น่าเป็นห่วงมากอย่างหนึ่ง คือ ได้เกิดท่าทีที่ผิด โดยมีความเข้าใจว่าพระหรือใครก็ตามที่ไม่ยุ่ง ไม่เอาเรื่องเอาราวอะไรนี้ เป็นพระหมดกิเลส อันนี้เป็น

อันตรายต่อพระศาสนาอย่างยิ่ง ในประวัติพระพุทธศาสนาของเราไม่ได้เป็นเช่นนี้ พระอรหันต์เป็นผู้นำในกิจการส่วนรวมเป็นประเพณีในทางธรรมมาโดยตลอด เมื่อมีปัญหาอะไรเกิดขึ้นกระทบต่อประโยชน์ส่วนรวมแล้ว พระอรหันต์และพระผู้ใหญ่จะต้องเอาใจใส่เป็นผู้นำทันที

ในประเทศศรีลังกามีเหตุการณ์ร้ายเกิดขึ้นบ่อย บางครั้งสถาบันพระพุทธศาสนาถึงกับสูญสิ้น เพราะภัยสงคราม เช่นภัยสงครามจากทมิฬในอินเดียตอนใต้ยกมา และภัยลัทธิอาณานิคมจากชาติตะวันตก โดยเฉพาะพวกโปรตุเกสมาปกครองทำให้พระสงฆ์ถูกกักัดหมดเลย ท่านเล่าไว้ในคัมภีร์ถึงการรักษาพระศาสนาว่า ในขณะที่ถูกละหุกทั้งประชาชนและพระสงฆ์เร่งรีบหนีภัยกัน ตอนนั้นบ้านเมืองอยู่ไม่ได้แล้ว ทุกคนต่างก็ไปลงเรือหนี แต่เรือไม่พอ พระผู้ใหญ่ที่สูงอายุ บอกว่าเราไม่นานก็ตาย แต่พระหนุ่มบางองค์ที่มีคุณสมบัติจะต้องรักษาพระศาสนาต่อไป เราจะไม่ลงเรือนี้ เราจะต้องให้ที่ในเรือนี้ แก่พระหนุ่มนั้น อะไรทำนองนี้ ท่านทำมาอย่างนี้เป็นแบบอย่าง คือการถือประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลัก พระจะต้องถือสงฆ์และประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสำคัญ

## ไม่ให้ความวิเศษหรือความดีพิเศษของบุคคล มารอนประโยชน์สงฆ์และวงการพัฒนาประชาชน

เพราะฉะนั้น การที่พระอวตตฤตมิณสูตรธรรม คือ บรรลุคุณพิเศษ ได้มรรคผลนิพพาน เป็นพระอรหันต์ เป็นพระอริยะนี้ แม้จะเป็นจริง ถ้าเอามาอวดบอกญาติโยม ก็มีความผิด พระพุทธเจ้าปรับอาบัติไว้<sup>๑</sup> เพราะอะไร เพราะว่าท่านไม่ต้องการให้เอาความเด่นไปไว้ที่บุคคลเดียวแล้วทำให้สงฆ์เลือนล้นหาย แต่ท่านต้องการให้สงฆ์อยู่ เมื่อสงฆ์อยู่ พระศาสนาก็อยู่ แล้วประชาชนก็ต้องมาเอาใจใส่ช่วยกัน ขวนขวายว่าจะทำอย่างไรให้พระสงฆ์ส่วนใหญ่มีคุณสมบัติดี และมีความพร้อมต่างๆ ที่จะรักษาพระศาสนาไว้ได้

การที่พระรูปใดมีคุณสมบัติดีเด่นขึ้นมา ก็ให้เป็นประโยชน์แก่สงฆ์ เพื่อจะได้มาช่วยกันปรับปรุงสงฆ์ให้ดีขึ้น ไม่ใช่ไปเอาเด่นเอาดีให้มหาชนมายึดติดเป็นเครื่องเชิดชูตัว เมื่อเรามีความสามารถขึ้นมาเราต้องเอาความสามารถนั้นไปช่วยสงฆ์ ว่าทำอย่างไรจะให้คุณสมบัติส่วนรวมดีขึ้นมาได้ และให้พระศาสนาอยู่ ให้บุคคลดี โดยเอื้อประโยชน์แก่สงฆ์ให้สงฆ์ดี เพื่อเกื้อกูลแก่การพัฒนาบุคคล ไม่ใช่ให้บุคคลดี

<sup>๑</sup> ดู พุทธบัญญัติ ใน ภาคผนวก

เพื่อดูเอาประโยชน์ไปจากสงฆ์ และไม่ใช้ให้สงฆ์ดีเพื่อผลประโยชน์ของบุคคล ตลอดจนอย่าให้พระศาสนาล่มหายไปกับบุคคล พระพุทธเจ้าเองก็เป็นตัวอย่างมาแล้ว พระองค์ตั้งพระศาสนาเสร็จ พอสงฆ์พร้อม พระองค์ก็มอบให้สงฆ์เป็นใหญ่ เป็นหลักของพระศาสนาสืบมา

เหตุผลอื่นยังมีอีก อย่างที่ได้พูดมาแล้วว่า การบรรลुธรรมเช่นความเป็นพระอริยะนั้น เป็นสภาพที่เกิดขึ้นภายในเฉพาะตัว คนอื่นรู้ไม่ได้ นอกจากผู้ที่บรรลุธรรมระดับเดียวกันหรือสูงกว่า ในสมัยพุทธกาลพระพุทธเจ้าพระองค์เดียวจะเป็นผู้รับรองว่าใครได้บรรลุแล้ว สำหรับชาวบ้านหรือมหาชนผู้ไม่มีความรู้เพียงพอ บางทีก็มองการบรรลุธรรมความเป็นพระอรหันต์ ความเป็นพระอริยะ เหมือนอย่างความเป็นผู้วิเศษหรือความศักดิ์สิทธิ์ พอได้ยินว่าท่านผู้ใดเป็นอริยะ หรือเป็นพระอรหันต์ ก็พากันตื่นตื่นมาหองตอมติดตาม หวังผลบุญจากการระดมอุปัฏฐากบำรุง ซึ่งนอกจากทำให้มองข้ามสงฆ์ส่วนรวมแล้วตัวชาวบ้านเหล่านั้นเองก็ละเลยกิจในการฝึกฝนพัฒนาตนยิ่งๆ ขึ้นไป

ที่ร้ายยิ่งกว่านั้นก็คือ เพราะเหตุที่ชาวบ้านและหมู่มหาชนนั้นไม่อาจรู้ความเป็นพระอริยะหรือความเป็นพระอรหันต์เป็นต้น ในตัวบุคคลที่อวดอ้างนั้นได้ว่าเป็นจริง

หรือไม่ การอดอ้าง จึงเป็นช่องทางของการหลอกลวง  
 หลายคนหลอกลวงจะเป็นคนที่ฉลาด และเพราะเหตุที่ตั้ง  
 ใจจะหลอกลวง คนเหล่านี้ ก็จะจัดแต่งเตรียมการปั้นแต่ง  
 ทำทำให้ดูน่าเชื่อถือจนความเลื่อมใสศรัทธาของมหาชนผู้ไม่  
 รู้ให้ได้ผลที่สุด เช่น แสดงให้เห็นว่าเคร่งครัดขัดเกลาหรือ  
 เข้มงวดในการปฏิบัติต่างๆ จนเกินไปกว่าที่เป็นคุณสมบัติ  
 แท้จริงของพระอริยะหรือพระอรหันต์เป็นต้นนั้น ทำให้เกิด  
 สำหรับผู้รู้เท่าทัน แต่กลายเป็นน่าทึ่งน่าอัศจรรย์สำหรับ  
 มหาชนที่ไม่รู้เท่าทัน พวกนี้หลงเลื่อมใสตายใจเชื่อเหลือเกิน  
 จนพระอริยะหรือพระอรหันต์จริงๆ ที่ปฏิบัติไปตามธรรมดา  
 สภาพะของท่านก็ถูกมหาชนมองข้าม ไม่สนใจ หรือถึงกับดู  
 แคลนเอา สภาพอย่างนี้มีแต่จะนำความเลื่อมมาให้ทั้งแก่  
 หมู่ชนนั่นเอง แก่สังคม แก่สังคม และแก่พระศาสนาส่วนรวม  
 ทั้งหมด

ในเมื่อไม่อาจรู้ได้ว่าสิ่งที่อวดจะเป็นจริงหรือไม่ และ  
 คนส่วนมากก็ไม่ค่อยรู้เข้าใจหลักพระศาสนาที่จะเอามาวัด  
 หรือตรวจสอบ จึงมีการเอาอิทธิฤทธิ์ความขลังหรือความ  
 เคร่งครัดเข้มงวดมาหลอกกันได้ ท่านจึงไม่ให้อวดอ้างคุณ  
 พิเศษ แต่ท่านเปิดปล่อยไว้ให้ประชาชนใช้สติปัญญาเท่าที่  
 ตนมีอยู่ พิจารณาด้วยวิจาร์ณญาณ ตรวจสอบตามเหตุผล อัน

เป็นไปตามหลักการในวิสัยของตนเองว่าท่านผู้ใดมีพฤติกรรมอาการที่ไม่เป็นที่ตั้งแห่งโลหะ ไม่เป็นที่ตั้งแต่โลหะ ไม่เป็นที่ตั้งแห่งโมหะ แล้วเลื่อมใสศรัทธาฟังธรรมตลอดจนอุปถัมภ์บำรุงภายในขอบเขตที่จะไม่กลายเป็นการเอาพระศาสนามาตั้งอยู่ที่ตัวบุคคล แต่ให้บุคคลเป็นเครื่องนำเข้าสู่พระศาสนา และเป็นจุดเริ่มกระจายสู่สังคม ด้วยการปฏิบัติอย่างนี้ กิจการเพื่อความดำรงอยู่ของพระศาสนาก็จะดำเนินไปอย่างสม่ำเสมอ ก็จะไม่สวบฮาบฮือฮาอยู่ชั่วคราว และตัวประชาชนนั่นเองก็จะพัฒนาไปด้วย

## แยกให้ชัดเจนระหว่างพระอริยะกับผู้วิเศษ

อีกตัวอย่างหนึ่ง นอกจากห้ามพระอวดอุตริมนุสธรรม ห้ามอวดคุณพิเศษแม้มีในตนแล้ว ท่านยังห้ามอวดฤทธิ์ ห้ามแสดงอิทธิปาฏิหาริย์ด้วย พระได้ปาฏิหาริย์ได้ฤทธิ์แล้วเอามาอวดเอามาแสดง แม้เป็นจริงก็ต้องอาบัติ มีความผิด<sup>๑</sup> ทำไมเป็นอย่างนั้น การแสดงฤทธิ์มีโทษก็อย่างก็คล้ายกันกับการอวดอุตริมนุสธรรมนั้นแหละ แต่มีแง่มุมบางอย่างแปลกไปบ้าง ที่คล้ายกันก็จะพุดย่อ ที่แปลกไปก็

---

<sup>๑</sup> ดู พุทธบัญญัติ ใน ภาคผนวก

จะขยายออกสักหน่อย

๑. ดูดความสนใจไปรวมอยู่ที่บุคคลนั้น ประชาชนเลยไม่เอาใจใส่สงสัยว่าเป็นอย่างไร มีอะไรกระทบกระเทือนก็ไม่เอาใจใส่

๒. การมีฤทธิ์เป็นคนละเรื่องกันกับการหมดกิเลส พระมีฤทธิ์ ไม่จำเป็นต้องหมดกิเลส และพระที่หมดกิเลสก็ไม่จำเป็นต้องมีฤทธิ์ ผู้มีฤทธิ์บางที่ยังมีกิเลสมาก และเอาฤทธิ์มาใช้สนองกิเลสของตน

จะพูดให้เข้าใจง่าย ก็ว่าต้องแยกระหว่าง **พระอริยะ** กับ **ผู้วิเศษ** ความเป็นพระอริยะนั้นอยู่ที่คุณธรรมความดี โดยลดละกิเลส มีโลภะ โทสะ โมหะ น้อยลง จนกระทั่งละกิเลสได้หมด เป็นผู้บริสุทธิ์มีคุณธรรมสมบูรณ์ ก็เป็นพระอรหันต์ ส่วนความเป็นผู้วิเศษนั้น เราจะมองกันไปที่การมีฤทธิ์มีอิทธิปาฏิหาริย์ ล่องหนหายตัวได้ บันดาลอะไรต่างๆ ได้ มีอำนาจจิตแรงกล้า ล่วงรู้วาระจิตของผู้อื่น ทายใจคนอื่นได้ ฯลฯ

ถ้าพระอริยะมีฤทธิ์มีความวิเศษด้วยก็ยิ่งดี เป็นคุณสมบัติเสริมความสามารถให้ทำอะไรๆ ได้ดีขึ้น แต่ถ้าผู้วิเศษไม่เป็นอริยะ และมีกิเลสมาก ก็จะเป็นภัยอันตรายร้ายแรง เพราะมีความสามารถที่จะทำความชั่วได้มากกว่า

คนชั่วที่ไม่มีฤทธิ์ จะเห็นได้จากตัวอย่างในอดีต เช่น พระเทวทัต และวัสโปติน เป็นต้น

ปัจจุบันนี้ ชักจะมีความสับสนมากขึ้น ในการเอาความเป็นพระอริยะกับความเป็นผู้วิเศษมาปะปนกัน ที่หนักมากก็คือเอาความขลังศักดิ์สิทธิ์หรือความมีฤทธิ์ มาเป็นเครื่องกำหนดความเป็นพระอรหันต์ พอเห็นหรือได้ยินว่าพระองค์ไหนมีฤทธิ์ขลัง ก็บอกว่าเป็นพระอรหันต์ อันนี้เกิดจากการไม่รู้หลักพระพุทธศาสนา ชาวพุทธจึงจะต้องเรียนรู้หลักพระศาสนากันให้มากขึ้น ก่อนที่จะเปลี่ยนพระพุทธรูปไปเป็นลัทธิผู้วิเศษโดยไม่รู้ตัว

พระเทวทัตนั้นไม่ได้เป็นพระอริยะ ไม่ได้เป็นพระอรหันต์เลย แต่แสนจะมีฤทธิ์เก่งกาจ แล้วก็หลงฤทธิ์ ก็เลยทำให้กิเลสพุดขึ้นมา ท่านก็เลยใช้ฤทธิ์ในทางร้ายหลาลม ลักการะ ต้องการผลประโยชน์และความยิ่งใหญ่ เพราะฉะนั้นจึงเป็นเครื่องเตือนให้ระวังว่า ถ้าพระที่มีฤทธิ์เป็นผู้วิเศษเกิดมีกิเลสมาก มีโลภะ โทสะ โมหะ มาก ก็จะใช้ฤทธิ์นั้นหลาลม หรือทำลายผู้อื่น แล้วประชาชนก็จะตกเป็นเหยื่อ

ประชาชนที่ไปหลงฤทธิ์ของผู้อื่นนั้น ไม่มีความเป็นตัวของตัวเอง ไปฝากความหวังไว้กับปัจจัยภายนอก เป็น

การปฏิบัติที่ผิดหลักพระศาสนา พระพุทธศาสนาต้องการให้เราพัฒนาตนเอง ให้ทำการตามหลักเหตุผล ให้บรรลุความสำเร็จด้วยความเพียรพยายามของตน พัฒนาตัวเองให้ตั้งมั่นสามารถยิ่งขึ้นอยู่เสมอ

ถ้าเราไปมัวหวังความสำเร็จจากการดลบันดาลของอำนาจหรืออานุภาพภายนอก เราเองก็ไม่ต้องทำอะไร และไม่เป็นอันทำอะไร ได้แต่รอคอยฤทธิ์มาช่วย รอคอยผลจากการดลบันดาลของท่านผู้มีฤทธิ์ พร้อมนั้นก็มีผลเสียแก่ตัวบุคคลที่มีฤทธิ์นั่นเองด้วย เพราะถ้ายังไม่หมดกิเลสก็จะผลิตเพลีนมัวเมาติดฤทธิ์ เช่นหลงเพลีนลาภสักการะ แล้วละเลยการปฏิบัติฝึกหัดขัดเกลากายใจ เพื่อบรรลุนิพพานสูงขึ้นไป ทำให้พระบางองค์ติดอยู่แค่นั้น ไม่สามารถก้าวต่อไปสู่การบรรลุมรรคผลนิพพาน เมื่อตนเองหลงลาภสักการะแล้ว ก็ไปปล่อยหลอกลาภสักการะจากประชาชนอีก ทางฝ่ายประชาชนเองเมื่อมัวแต่ถ่วงวาทิตตามผู้มีฤทธิ์และรอคอยผลจากการบันดาลด้วยฤทธิ์ของผู้อื่น ก็ไม่เป็นอันทำกิจการที่ควรทำให้แข่งขันจริงจัง และละเลยการพัฒนาตัวเอง เป็นอันว่า เกิดผลเสียทั้งแก่ตัวผู้ขอฤทธิ์เอง ทั้งแก่ประชาชน แล้วในที่สุดผลเสียนั้นก็ตกแก่พระศาสนาและสังคมส่วนรวม

## ฤทธิ์ทำคนให้เป็นพระอรหันต์ไม่ได้

หลักธรรมสำคัญอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้เข้าใจแยกในเรื่องนี้ได้ดี ก็คือ เรื่อง ปาฏิหาริย์ ๓ พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า ปาฏิหาริย์ คือ การกระทำให้เกิดผลอย่างอัศจรรย์ นั้นมี ๓ อย่าง คือ<sup>๑</sup>

๑. อิทธิปาฏิหาริย์ ปาฏิหาริย์คือฤทธิ์ หรือแสดงฤทธิ์ได้เป็นอัศจรรย์ เช่น เดินน้ำ ดำดิน ล่องหน หายตัวเหาะเหิน บันดาลอะไรต่างๆ

๒. อาเทศนาปาฏิหาริย์ ปาฏิหาริย์คือการท่ายใจ หรือรู้ใจคนอื่นได้เป็นอัศจรรย์ รู้ว่าคนอื่นกำลังคิดอะไร ต้องการจะทำอะไร เป็นต้น

๓. อนุศาสนีปาฏิหาริย์ ปาฏิหาริย์คือคำสั่งสอน หรือสอนให้รู้เข้าใจและทำได้จริงเป็นอัศจรรย์ ชี้แจงอธิบาย ทำให้ผู้ฟังเกิดปัญญารู้ถึงความจริงได้ด้วยตนเอง

ปาฏิหาริย์ ๒ อย่างแรก คือ ฤทธิ์และการดักใจท่ายใจได้นั้น พระพุทธเจ้าไม่ทรงสรรเสริญ ไม่ทรงสนับสนุน ทรงสรรเสริญแต่ปาฏิหาริย์ข้อที่ ๓ คือ อนุศาสนีปาฏิหาริย์ ทำให้เป็นจริงอย่างนั้น

---

<sup>๑</sup> ดู ปาฏิหาริย์ ๓ ใน ภาคผนวก

ฤทธิ์มีข้อเสียอย่างไร นอกจากที่เคยพูดมาแล้ว ขอสรุปให้ว่า

ฤทธิ์กำจัดกิเลสไม่ได้ ฤทธิ์ไม่ทำให้ความโลภ โกรธ หลง ลดน้อยลง ถ้าไม่ระวังจะทำให้กิเลสพุ่มากขึ้นด้วยซ้ำ

ฤทธิ์ไม่ทำให้รู้เข้าใจสัจธรรม คือไม่ทำให้เกิดปัญญาที่จะรู้แจ้งความจริงของสิ่งทั้งหลาย จึงไม่สามารถทำใครให้เป็นพระอรหันต์ หรือแม้แต่เป็นพระอริยะชั้นใดๆ ได้

ในทางตรงข้าม *อนุศาสนี* คือคำสอนที่แสดงธรรม แสดงความจริง ทำให้คนเกิดปัญญา รู้ความจริง เข้าถึงสัจธรรมได้ ทำให้คนละกิเลสได้ ทำให้ผู้ฟังและนำไปปฏิบัติ บรรลุธรรม เป็นพระอริยะ เป็นพระอรหันต์ได้

คนมาดูเห็นฤทธิ์เห็นความขลัง ก็ได้แต่ตื่นเต้นพันตา แต่ตัวเองไม่ได้อะไร ไม่มีอะไรพัฒนาขึ้นในตัว อาจจะงงันที่ได้เห็นความอัศจรรย์ แล้วก็ไม่รู้ว่ามันคืออะไร ก็เลยมลายเป็นมีโมหะมากขึ้น และตัวเองก็ทำสิ่งนั้นไม่ได้ เลยต้องเอาตัวไปฝากไปขึ้นกับผู้ที่ขลังมีฤทธิ์ เลยดีแก่ผู้แสดงฤทธิ์ ชาวบ้านที่ดู ยิ่งเชื่อกยิ่งหมดอิสรภาพในการกระทำของตัวเอง

ตรงข้ามกับอนุศาสนีปาฏิหาริย์ ซึ่งทำให้ผู้ฟังเกิดปัญญา รู้ความจริง ผู้สอนรู้อย่างไร ผู้ฟังเข้าใจก็รู้ได้อย่างนั้น และเอาความรู้นั้นไปทำอะไรให้เกิดผลด้วยตนเองได้ ผู้ฟัง

เป็นผู้ได้ คือได้ปัญญา และปัญญานั้นก็เป็นของของเขาเอง เขาจะไปไหนปัญญาก็ไปด้วย ผู้ฟังก็เป็นอิสระ ไม่ต้องมาขึ้นต่อผู้สอน ไม่ต้องคอยรอฟังผู้สอนเรื่อยไปเหมือนอย่างพวกที่เชื่อฤทธิ์ เชื่อความขลัง ที่ตัวเองมีดมัว ต้องรอให้เขาบันดาลผลให้

อีกอย่างหนึ่ง ผู้มีฤทธิ์กับคนฟังฤทธิ์ มักจะมาพบกัน ในระบบผลประโยชน์ โดยต่างก็ต้องการผลได้บางอย่างแก่ตน คนที่มาหาผู้มีฤทธิ์ก็ต้องการโชคลาภจากความขลัง หรือการดลบันดาล ของผู้มีฤทธิ์ ผู้แสดงฤทธิ์ ก็หวังลาภสักการะจากคนที่มาขอผล กลายเป็นความสัมพันธ์ในเชิงกิเลส โดยเฉพาะการกระทำเพื่อสนองโลภะ

เมื่อเรื่องความขลังความศักดิ์สิทธิ์เข้ามาแทรกในการทำบุญทำทานในพระศาสนา ความวิปริตผิดเพี้ยนก็เกิดขึ้น ผู้ทำบุญหรือผู้บริจาคแทนที่จะบริจาคทรัพย์ให้ด้วยมองเห็นคุณประโยชน์ของสิ่งที่จะร่วมสร้างสรรค์ ว่าจะเป็นการส่งเสริมกิจการพระศาสนา หรือช่วยให้เกิดประโยชน์สุขแก่ส่วนรวมอย่างนั้นๆ ก็มองเหมือนการแลกเปลี่ยนซื้อขายที่ตนจะได้สิ่งตอบแทน คือมุ่งจะได้ของขลังสิ่งศักดิ์สิทธิ์นั้น จึงเอาเงินมาบริจาคให้ ใจก็คิดแต่จะให้ได้ของนั้นตอบแทน โดยไม่ได้คำนึงว่าผู้มีฤทธิ์หรือผู้จัดทำสิ่งขลังศักดิ์สิทธิ์จะเอา

เงินนั้นไปทำอะไรอย่างไร จึงเป็นการผันแปรจากการทำบุญ บริจาคด้วยปัญญาที่พิจารณาเห็นคุณประโยชน์ที่ตนจะส่งเสริม พร้อมกับการเสียสละละกิเลส และพัฒนาคุณธรรม ขึ้นในใจของตน กลายมาเป็นการจ่ายเงินออกไปด้วยโลภะ ที่มุ่งจะเอาของตอบแทน ภายใต้นามความปกคลุมของโมหะ ที่ไม่รู้ไม่คำนึงว่าจะอะไรเพื่ออะไรและจะเป็นไปอย่างไร

ผลร้ายที่สำคัญยิ่งอีกอย่างหนึ่งของความไม่รู้หลัก พระศาสนา ไม่รู้จักแยกแยะระหว่างพระอริยะกับผู้วิเศษ ไม่รู้ฐานะของความขลังศักดิ์สิทธิ์ฤทธิปาฏิหาริย์ว่าเป็นอย่างไร ในพระศาสนา นอกจากทำให้เขวออกไปจากตัวแท้ตัวจริง ของพระศาสนา และทำให้พระพุทธานุศาสนาลื่นลางลงไป แล้ว เพราะความไม่เข้าใจแยกว่าผู้วิเศษเป็นคนละอย่างกับ พระอริยะ ไปฝากความเป็นพระอรหันต์ไว้กับความขลัง ศักดิ์สิทธิ์อิทธิฤทธิปาฏิหาริย์ พอผู้วิเศษซึ่งยังมีกิเลสปรากฏ พฤติกรรมเสื่อมทราม ก็คร่ำครวญบ่นว่าพระที่สูงเลิศก็ยังไม่ถึงอย่างนี้ คงจะหาพระดีที่จะให้ไว้อีกไม่ได้ ซึ่งแท้จริง จะต้องทบทวนพิจารณาตนเองใหม่ว่า พระดีไม่มีให้ไว้ หรือคนไหนนับถือผิด จึงมองไม่เห็นพระดีที่จะให้ไว้ และทำให้ พระดีที่น่าให้ไว้ค่อยๆ ลดน้อยลงไปจากพระศาสนา

## เร่งคิดและทำให้สัมฤทธิ์ อย่ามัวนอนคอยฤทธิ จะผิดหลักชาวพุทธ

เพราะฉะนั้น ฤทธินี้แม้จะทำได้ ท่านก็ไม่สนับสนุน ผลเสียที่ว่ามานี้ก็เป็นตัวอย่าง ตกลงว่าหลักพระศาสนาท่านวางไว้ให้แล้ว เราจะต้องช่วยกันรักษาหลักพระศาสนาไว้โดยปฏิบัติให้ถูกต้อง ให้สมกับที่พระพุทธรเจ้าได้ตรัสแสดงคุณสมบัติของชาวพุทธไว้ ซึ่งเราควรจะนำมาเตือนกันให้มากๆ คุณสมบัติที่ว่านี้ก็คือคุณสมบัติของอุบาสก อุบาสิกาที่ดี ถ้าเราเป็นอุบาสกอุบาสิกาที่ดี มีคุณสมบัติที่ว่านี้ ก็จะไม่หลงออกไปนอกเส้นทาง

อุบาสกอุบาสิกาที่ดีมีคุณสมบัติ ๕ ประการ<sup>๑</sup> ในห้าประการนี้ มีอยู่ข้อหนึ่งว่า ไม่ตื่นข่าวมงคล ท่านแปลกันมาว่า ไม่ถือมงคลตื่นข่าว เรียกตามภาษาบาลีว่า ไม่เป็นคนชนิด *โกตุหลมังกลิกะ* คนที่ตื่นข่าวมงคลนั้น เวลาเมื่อมีเสียงเล่าข่าวลือ เกี่ยวกับความขลังศักดิ์สิทธิ์ฤทธิปาฏิหาริย์ เช่นว่ามีผู้วิเศษเกิดขึ้นที่ไหน ไม่ว่าที่โน่นที่นี้ ก็ตื่นตามกันไป ถ้าเป็นผู้ตื่นข่าวมงคลก็ไม่สามารถเป็นอุบาสกอุบาสิกาที่ดีได้

ถ้าเป็นอุบาสกอุบาสิกาที่ดี ไม่เป็นผู้ตื่นข่าวมงคล

<sup>๑</sup> ดู คุณสมบัติ ๕ ของอุบาสกอุบาสิกา ใน ภาคผนวก

แล้ว ก็จะเป็นคนมีเหตุผล ตั้งอยู่ในหลักพระศาสนา แล้วก็จะเอาใจใส่ถามกันว่า เราจะต้องประพฤติปฏิบัติอะไร สิ่งที่เราทำอยู่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้องดีแล้วไหม มีอะไรที่เราควรจะปฏิบัติต่อไปอีก แล้วก็ยินดีอ้อมอ้อมใจอยู่กับการกระทำในสิ่งที่ดีที่ชอบนั้น ไม่มัวไปยุ่งคิดฝันหวังเพื่อตื่นข่าวที่โน่น ตื่นพระดังที่นั่น เดียวดังที่โน่น เดียวดังที่นี่ ไม่เป็นตัวของตัวเองเลย ไปโน่นที่ไปนี่ที่ หมดเวลาไปเดือนหนึ่งไม่ต้องทำอะไร ถ้าเอาเวลานั้นมาใช้ ตั้งใจทำการตามเหตุผลด้วยความเพียรพยายามก็จะได้การไ้งานมากมาย หรือจะใช้ในการฝึกฝนพัฒนาตนเอง ก็เจริญก้าวหน้าไปได้มาก ถ้าอยากมีฤทธิ์ ก็ฝึกตัวให้มีฤทธิ์เอง พระพุทธเจ้าตรัสไว้แล้วนี่ เธอก็ทำได้ แล้วทำไมจะต้องไปรอให้คนอื่นทำฤทธิ์ให้ เพราะเราก็คนเหมือนกันนี่ เราก็พัฒนาตัวเองได้ เราอยากจะเป็นพระพุทธเจ้า ยังมีสิทธิเลย

พระพุทธเจ้าไม่เคยหวงตำแหน่ง พระพุทธเจ้าไม่เคยผูกขาดตำแหน่ง ใครอยากเป็นพระพุทธเจ้าก็เอาเลย ตั้งใจเข้าว่าจะเป็นพระโพธิสัตว์บำเพ็ญบารมีไป พระพุทธเจ้าถือว่าทุกคนมีศักยภาพ มีสิทธิทั้งนั้น ไม่ว่าอะไรที่อยู่ในวิสัยของมนุษย์ ย่อมสำเร็จได้ด้วยการฝึกหัดฝึกฝนโดยพัฒนาตนยิ่งขึ้นไป เพราะฉะนั้น ถ้าเราต้องการมีฤทธิ์ เราก็ฝึกตัวเอง

พัฒนาตัวเองให้มีฤทธิ์ได้ แต่ก็ขอให้ทราบ่ว่าพระพุทธเจ้าไม่ได้สรรเสริญในเรื่องนี้ เพราะว่าการมีฤทธิ์นั้นไม่ได้ทำให้หมดกิเลส

ทางแห่งการมีฤทธิ์กับทางแห่งการหมดกิเลส ไม่ใช่ทางเดียวกัน แต่ผู้หมดกิเลสอาจจะมีฤทธิ์ด้วยก็ได้ หรือผู้มีฤทธิ์อาจจะมีกิเลสมากก็ได้ ถ้าคนหมดกิเลสมีฤทธิ์ก็เป็นผลดี เพราะท่านจะใช้เทคโนโลยีแห่งฤทธิ์ในทางที่เป็นประโยชน์ อธิฤทธิ์นั้นเป็นเหมือนเทคโนโลยี ใช้เป็นเครื่องมือหรือเป็นอุปกรณ์ในการทำงานได้

เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือขยายวิสัยแห่งอินทรีย์ของมนุษย์ ช่วยให้มนุษย์ทำอะไรๆ ได้สำเร็จมากมายและง่ายยิ่งขึ้น ถ้าคนที่ใช้เทคโนโลยีเป็นคนดี ก็จะใช้เทคโนโลยีในทางที่ดี ถ้าคนที่ใช้เป็นคนชั่วก็จะใช้เทคโนโลยีในทางร้าย ฤทธิ์ก็เป็นเทคโนโลยีอีกระดับหนึ่ง จะดีหรือร้ายก็อยู่ที่ผู้ใช้ เพราะฉะนั้น พระที่ท่านหมดกิเลสแล้วท่านไม่หวังลาภสักการะเพื่อตนเอง ท่านก็เอาฤทธิ์ไปใช้ประโยชน์ในการทำงานพระศาสนา แต่ถึงอย่างไรก็ตาม ฤทธิ์นั้นก็ เป็นของท่าน ไม่ใช่ของเรา เราเอามาใช้ไม่ได้ ไม่เหมือนเทคโนโลยีทางวัตถุที่ยืมใช้กันได้ ถ้าผู้อื่นเอาฤทธิ์มาช่วยเรา เราก็ไม่เป็นตัวของตัวเองในเรื่องนั้น และถ้าเรามัววุ่นวายอยู่กับเรื่อง

นี้ ก็จะเกิดผลเสียมากกว่าไม่คุ้มที่ได้ โดยเฉพาะจะหยุดพัฒนา ท่านจึงให้เราหวังผลจากการกระทำด้วยความเพียรพยายามของตนเอง โดยใช้สติปัญญาทำการให้ตรงกับเหตุปัจจัย ซึ่งเราจะเป็นตัวของตัวเอง และทำให้เราพัฒนาต่อไป

อย่างไรก็ตาม คนจำนวนมากยังมีจิตใจไม่เข้มแข็งพอที่จะยืนอยู่และเดินหน้าไปด้วยความเพียรและปัญญาของตนเอง จึงหวังอำนาจคุ้มครองช่วยเหลือจากภายนอก ในกรณีอย่างนี้ ก็จะต้องรู้จักปฏิบัติให้ถูกต้อง อย่าให้เสียหลัก ทั้งในฝ่ายผู้มีฤทธิ์ และฝ่ายเราผู้หวังพึ่งฤทธิ์ สำหรับทางด้านพระขลังมีฤทธิ์นั้น เราก็ดูว่าท่านมุ่งหวังหรือลุ่มหลงในลาภสักการะ และให้เราหลงติดท่านหรือไม่ ทำให้ขึ้นต่อบุคคลใหม่ และในด้านของเราก็ดูว่าความสัมพันธ์นี้ทำให้เราเพียรพยายามทำกรรมดี เพื่อผลสำเร็จที่ต้องการตามเหตุตามผล หรือว่าทำให้เรามัวรอหวังผลจากการดลบันดาลของปัจจัยภายนอก

ถ้าหากว่ามันทำให้เราเกิดกำลังใจ แล้วมีความเพียรในการทำการตามเหตุผลมากยิ่งขึ้นก็พอใช้ได้ เพราะเรายังไม่มีกำลังใจเข้มแข็งพอ เรายังไม่เข้มแข็งขนาดเป็นตัวของตัวเองเต็มที่ เรายังอยากได้สิ่งที่จะช่วยเสริมกำลังใจบ้าง แต่จุดตัดสินใจคืออย่าละทิ้งหลักกรรม คือ การกระทำเป็นอันขาด

ต้องทำๆ ตามเหตุตามผล ทำที่เหตุปัจจัย โดยใช้ปัญญาสืบ  
 สืบหาเหตุปัจจัย แล้วแก้ไขที่เหตุปัจจัย และสร้างสรรค์ทำ  
 ให้สำเร็จด้วยการทำเหตุปัจจัย อย่างนี้แหละจึงจะไม่ผิดหลัก  
 พระศาสนา

## นับถือพระโพธิสัตว์อย่างไร จึงจะไม่ผิดเพี้ยน

หลักที่ว่าจะโยงไปถึงเรื่องพระโพธิสัตว์ด้วย ฉะนั้น  
 อาตมภาพก็จะขอพูดต่อไปเสียเลย อย่างเวลานี้ก็มีการนับ  
 ถือพระโพธิสัตว์แบบมหายานเข้ามา เช่น นับถือเจ้าแม่  
 กวนอิม

เจ้าแม่กวนอิมนั้นตามตำนานว่าเป็นพระโพธิสัตว์  
 ชื่อเดิมของท่านว่า พระอวโลกิเตศวร ตอนที่อยู่ในอินเดียมี  
 ชื่อหนึ่ง แต่ไปเมืองจีนเปลี่ยนเป็นอีกชื่อหนึ่ง พระอวโลกิเตศวร  
 นี้ เป็นพระโพธิสัตว์ที่เด่นที่สุดในบรรดาพระโพธิสัตว์หลาย  
 องค์ของมหายาน พระอวโลกิเตศวรมีชื่อทางกรุณา บำเพ็ญ  
 ความดีในการช่วยเหลือผู้อื่นอย่างไม่มีขอบเขต ก็เลยเป็นที่  
 นิยมมาก พอเข้าไปในจีนก็ได้ชื่อใหม่เป็นพระกวนอิม แต่  
 เดิมท่านเป็นผู้ชาย เมื่อเข้าไปในจีนแล้วกลายเป็นผู้หญิง ชื่อ  
 ก็เปลี่ยนเพศก็เปลี่ยน เปลี่ยนอย่างไรละ

มีเรื่องเล่าเป็นตำนาน และอาจจะหลายตำนานด้วย  
 ตำนานหนึ่งบอกว่า พระราชาบิดาของพระเจ้ากรุงจีนประชวร

แล้วก็ เป็นโรคที่ไม่มีใครรักษาได้ หมอหลวง หมอราชภฏ ทั้งหลายไม่มีใครรักษาสำเร็จ จึงร้อนถึงพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวรกวณโถมมาช่วย แต่จะเข้าไปในพระราชวังฝายในปีเป็นผู้ชายเข้าไม่ได้ พระโพธิสัตว์ก็เลยต้องแปลงร่างเป็นหญิง แล้วก็เลยเข้าไปรักษาพระราชธิดาของพระเจ้ากรุงจีนได้ จนกระทั่งหายประชวร ก็เป็นอันสำเร็จ เมื่อทำหน้าที่เสร็จแล้ว เรื่องก็บอกว่าไม่ได้กลับคืนเพศอีก ก็เลยเป็นผู้หญิงสืบมา

อันนี้ก็เป็นเรื่องของเจ้าแม่กวณโถม แต่เจ้าแม่กวณโถม ซึ่งเป็นเรื่องในคติพระโพธิสัตว์ จะมาโยงกันอย่างไร กับเรื่อง ที่อาตมภาพว่ามา

หลักพระพุทธศาสนานั้นสอนเราให้ถือหลักกรรม ไม่ ตีนขาวมวงคล ให้หวังผลจากการกระทำตามเหตุผล โดยใช้ ปัญญาศึกษาเหตุปัจจัยแล้วแก้ไขจัดทำที่เหตุปัจจัย อันนี้เป็นหลักสำคัญมาก ที่นี้ พอมีพระโพธิสัตว์แบบมหายานนี้ มากก็ปรากฏว่า มีการไปอ้อนวอนขอความช่วยเหลือจากพระโพธิสัตว์ เอ แล้วพระโพธิสัตว์ตามความหมายที่แท้จริงของ พระพุทธเจ้าคืออย่างไร ตอนนี้จะต้องมาทำความเข้าใจ กันนิดหน่อย คติพระโพธิสัตว์มีเรื่องราวเป็นมาอย่างไร พระโพธิสัตว์คือใคร

พระโพธิสัตว์ ก็คือท่านผู้บำเพ็ญบารมี เพื่อยรพยายาม

ประพฤติปฏิบัติธรรมอย่างยวดยิ่ง เพื่อจะได้เป็น พระพุทธเจ้าต่อไป คือ ฝึกฝนพัฒนาตนเองเต็มที่ อุทิศตัว ให้แก่คุณธรรม และในการบำเพ็ญความดีอุทิศตัวให้แก่ คุณธรรมนั้น ก็อุทิศตนให้แก่ผู้อื่นโดยไม่มีความเห็นแก่ตัว เลย เสียสละได้แม้แต่ชีวิตของตนเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น มี เรื่องราวมากมายที่พระพุทธเจ้าเมื่อครั้งเป็นพระโพธิสัตว์ได้ อุทิศชีวิตเพื่อประโยชน์สุขของมหาชน บางชาติก็สละชีวิต ยอมตายเลยเพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่น

## แทนที่จะเสียสละทำความดีอย่างพระโพธิสัตว์ กลับเห็นพระโพธิสัตว์เสียสละเลยไปขอความช่วยเหลือ

ทีนี้ เมื่อพระโพธิสัตว์มีความหมายเป็นอย่างนี้ คือ เป็นผู้ที่จะมาเป็นพระพุทธเจ้า โดยบำเพ็ญบารมีอย่างนี้ แล้วท่านตรัสเรื่องพระโพธิสัตว์ขึ้นมาทำไม? ก็ตรัสขึ้นมา เพื่อให้เป็นแบบอย่างแก่เรา เราจะได้เอาอย่างพระโพธิสัตว์ คือพยายามบำเพ็ญคุณความดีต่างๆ อย่างเต็มที่ ไม่มีความ ระย่อท้อถอย แม้จะต้องสละชีวิตก็ยอม

อีกข้อหนึ่ง พระพุทธเจ้าเป็นพระโพธิสัตว์มาก่อน กว่าจะตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าได้ต้องบำเพ็ญเพียรอย่างยวดยิ่ง ไม่ใช่จะมาเป็นพระพุทธเจ้าได้ง่ายๆ เพราะฉะนั้นก็เป็น เครื่องเตือนใจเราว่า เราจะบรรลุสิ่งที่ดั่งามประเสริฐ จะ

เข้าถึงจุดหมายที่สูงที่สุดได้เนี่ยเราจะต้องมีความขยันหมั่นเพียร  
เข้มแข็งอดทน เรามีพระพุทธเจ้าตั้งแต่ครั้งเป็นพระโพธิสัตว์  
เป็นตัวอย่าง เราจะต้องพยายามทำให้ได้อย่างนั้น คือ  
จะต้องเพียรพยายามเต็มที่ ไม่ยอมท้อถอย คติเดิมก็คือพระ  
โพธิสัตว์เป็นตัวอย่าง เป็นแบบอย่างให้แก่เราในการบำเพ็ญ  
เพียรทำความดี

พร้อมกันนั้น เราก็จะเกิดความซาบซึ้งในพระคุณ  
ของพระพุทธเจ้าว่า โอ้ พระพุทธเจ้าของเรานี้ กว่าพระองค์  
จะเป็นพระพุทธเจ้าได้พระองค์ต้องบากบั่นเสียสละเพียร  
พยายามทำความดีมากมายเหลือเกิน ไม่ใช่จะเป็นได้  
ง่ายๆ เมื่อมีความซาบซึ้งในพระคุณของท่าน แล้วก็จะทำให้  
เกิดกำลังใจแก่เราในการทำความดี เพราะคนเราที่ทำความ  
ดีนี้ บางทีก็ยังไม่มีความเข้มแข็งพอ ครั้นไปเจออุปสรรคเข้า  
ก็ท้อถอย บางทีทำไปแล้ว ไม่ได้รับผลที่ต้องการทันเวลาที่  
ต้องการ ก็เกิดความผิดหวังและท้อใจ บางทีก็ถึงกับร้องทุกข์  
บ่นคร่ำครวญว่า เรานี้ทำดีไม่ได้ดี อุทิศทำดีแทบตาย ไม่  
เห็นได้รับผลดีเลย คนทำชั่วได้ดีมีถมไป หลายคนจะโอด  
ครวญร้องทุกข์อย่างนี้

ที่นี้ พอระลึกถึงพระพุทธเจ้า ไปเห็นประวัติของพระ  
โพธิสัตว์แล้ว ก็เกิดกำลังใจขึ้นว่า โอ เราทำแค่นี้จะมาท้อ

ใจอะไร พระพุทธเจ้าเมื่อเป็นพระโพธิสัตว์ พระองค์ได้บำเพ็ญบารมีมายากเย็นกว่าเรานักหนา ต้องสละแม้แต่ชีวิต บางที่ทั้งชีวิตทำดีมาตลอดไม่รู้เท่าไร เขาก็ไม่เห็นความดี เอาพระองค์ไปฆ่าก็มี แล้วเราทำความดีแค่นี้จะไปทำอะไร พอนึกถึงประวัติของพระพุทธเจ้า ตั้งแต่เป็นพระโพธิสัตว์ บำเพ็ญเพียรบารมีมาอย่างนี้ เราก็เกิดกำลังใจเข้มแข็ง สู้ต่อไป

นี่คือคติการนับถือพระโพธิสัตว์ที่ถูกต้อง ซึ่งเป็นประโยชน์หลายสถาน

๑. ให้เกิดความซาบซึ้งในพระคุณของพระพุทธเจ้า
๒. เป็นเครื่องเตือนใจให้เราระลึกถึงหน้าที่ของมนุษย์ ในการพัฒนาศักยภาพของตน
๓. เป็นแบบอย่างในการบำเพ็ญคุณความดี ให้มีความเพียรอย่างยั่งยืน
๔. ให้เกิดกำลังใจโดยเฉพาะในยามที่ท้อถอย ทำให้เพียรพยายามต่อไป ไม่หยุดไม่หย่อน

รวมความว่า พระโพธิสัตว์เป็นแบบอย่าง แต่ที่นี้ต่อมา คติมันพลิกกลับ แทนที่จะคิดว่า พระพุทธเจ้าเป็นพระโพธิสัตว์ทำความดีมากมาย เราต้องทำความดีอย่างพระองค์บ้าง พระโพธิสัตว์ท่านเสียสละช่วยเหลือผู้อื่น เรา

ต้องเสียสละช่วยเหลือผู้อื่นอย่างนั้นบ้าง กลับคิดไปเสียอีกอย่างหนึ่งว่า พระโพธิสัตว์ท่านเสียสละเพื่อผู้อื่นท่านคอยช่วยเหลือสัตว์ทั้งหลาย เรามีพระโพธิสัตว์คอยช่วยเหลือเราอยู่แล้ว เราไปขอความช่วยเหลือจากพระโพธิสัตว์ดีกว่า นี่กลับตรงข้ามเลยใช่ไหม?

ความหมายกลายเป็นแล้ว คติพลิกกลับตรงข้ามไปเลย แทนที่จะทำอย่างพระโพธิสัตว์ ท่านเสียสละช่วยเหลือผู้อื่นเต็มที่โดยไม่เห็นแก่ตัว เราต้องทำอย่างนั้น แต่กลับพลิกไปว่า พระโพธิสัตว์คอยช่วยเหลือเราอยู่แล้ว เราไปขอความช่วยเหลือจากพระโพธิสัตว์ดีกว่า เราไม่ต้องทำอะไร ได้แต่นอนรอ สบายไปเลย

เป็นอันว่า มันเพี้ยนมาอย่างนี้แล้ว เดียวนี้มันกลายเป็นอย่างนี้ไปแล้ว กลายเป็นว่ามีพระโพธิสัตว์คอยช่วยเหลือเรา เพราะฉะนั้น เราก็ไปขอความช่วยเหลือจากพระโพธิสัตว์ดีกว่า เราก็เลยไม่ต้องทำอะไร ถ้าอย่างนี้คติพระโพธิสัตว์ก็เพี้ยน สูญเสียความหมายที่แท้จริงไปแล้ว

ฉะนั้น จะต้องเตือนเราชาวพุทธกันให้มาก ว่าหลักพระศาสณากำลังจะเพี้ยนไปหมด ทั้งๆ ที่ตัวหลักเดิมนี้อยู่ คำศัพท์เดิมก็อยู่ ชื่อเดิมก็อยู่ แต่ความหมายมันไม่อยู่ แค่นี้ก็ไปแล้ว มันพลิกกันนิดเดียวนี้แหละ เราบอกได้ว่า

พระพุทธศาสนายังอยู่ พระโพธิสัตว์ยังอยู่ พระพุทธเจ้ายังอยู่ ถูก แต่เราไม่ได้นับถือในความหมายที่ถูก พระโพธิสัตว์อยู่ แต่เราไปนับถือเสียอีกแบบหนึ่ง มันกลับตรงข้ามเลย นี่เป็นเรื่องที่น่ากลัว

## พระโพธิสัตว์ทำความดีด้วยมุ่งในปณิธาน พระอรหันต์ทำความดีเพราะเป็นธรรมชาติที่ท่านจะทำ

ตกลงว่าพระโพธิสัตว์เป็นแบบอย่างแก่เรา เราจะต้องเอาอย่างพระโพธิสัตว์ ตั้งปณิธานในการทำความดีให้เป็นไปตามคติพระโพธิสัตว์ที่ถูกต้อง แต่อย่างไรก็ตาม พระโพธิสัตว์ก็มีจุดอ่อนหรือข้อบกพร่อง เป็นข้อหย่อนข้อขาดไป ๒ อย่าง อ้าว! เรารู้กันว่าพระโพธิสัตว์นี้ดีมาก ต่อไปจะเป็นพระพุทธเจ้า ท่านบำเพ็ญเพียรเต็มที่ ช่วยเหลือคนอื่นอย่างเดียว พระโพธิสัตว์ดีขนาดนี้ ทำไมเราจึงไม่นับถือสูงสุดอย่างพระพุทธเจ้า ทำไมจึงว่าพระโพธิสัตว์มีจุดอ่อนสำคัญ ๒ ประการ

จุดอ่อนหรือข้อหย่อนอะไร ๒ ประการ (ในแง่ที่เกี่ยวกับการทำความดี)

๑. พระโพธิสัตว์ที่ทำความดีนั้น ท่านทำด้วยปณิธาน ทำดีด้วยตั้งใจบำเพ็ญบารมี โดยตั้งเป้าหมายจะบรรลุธรรมสูงสุด

พระโพธิสัตว์ต้องการบรรลุนิพพาน ต้องการเป็นพระพุทเจ้า ต้องการจะหลุดพ้น จึงต้องบำเพ็ญคุณความดีเหล่านั้น โดยตั้งปณิธานคือตั้งใจมั่นคงว่าจะเพียรบำเพ็ญคุณความดีเหล่านั้น แล้วก็อยู่ด้วยปณิธาน ปณิธานนั้นเข้มแข็งมาก ขนาดที่จะสละชีวิตเพื่อผู้อื่นได้ แต่รวมแล้วก็คือทำด้วยปณิธาน ต่างจากพระอรหันต์เช่นพระพุทเจ้า (พระพุทเจ้าก็เป็นพระอรหันต์) พระอรหันต์ทั้งหลายนั้นทำความดีโดยไม่ต้องอาศัยปณิธาน แต่ท่านทำความดีโดยเป็นธรรมชาติของท่านอย่างนั้นเอง จุดต่างกันอยู่ตรงนี้

พระโพธิสัตว์ต้องอาศัยปณิธาน ตั้งแต่เริ่มต้นเลย มุ่งหมายจะเป็นพระพุทเจ้าก็ตั้งปณิธาน จากนั้นก็ทำความดีและอยู่ด้วยปณิธานเรื่อยไป พระโพธิสัตว์ท่านมุ่งมั่นแน่วแน่มิแพ้หมาย มีความเข้มแข็ง จิตมีพลังแรงมากในการที่จะทำตามปณิธานนั้นให้สำเร็จ แต่พระอรหันต์เป็นผู้บรรลุประโยชน์ตนแล้ว ไม่มีอะไรจะต้องทำเพื่อตนเองอีก เพราะฉะนั้นการกระทำเพื่อผู้อื่นจึงเป็นธรรมชาติของท่าน ท่านทำความดีอย่างเป็นไปเอง

พระพุทเจ้าทรงพ้นจากภาวะที่ถือปณิธานแล้ว เพราะฉะนั้นพระองค์จึงทำความดีคือการไปโปรดไปช่วยสรรพสัตว์อย่างเต็มที่ เพราะพระองค์ไม่ต้องทำอะไรให้

พระองค์เอง ไม่มีอะไรที่จะต้องทำให้ตัวเองแล้ว ท่านจึงเรียกว่าเป็นผู้บรรลุประโยชน์ตนแล้ว ไม่มีอะไรที่ต้องทำเพื่อตนเองอีกต่อไป เพราะฉะนั้นชีวิตที่เหลืออยู่นี้จะทำอะไร ก็ทำสิ่งที่ควรทำที่เป็นประโยชน์ คือบำเพ็ญประโยชน์สุขแก่ผู้อื่น แก่สังคม แก่ประชาชาวโลก และท่านก็ทำของท่านเรื่อยไปโดยไม่มีเรื่องอะไรอื่นที่จะต้องทำ นี่คือลักษณะของพระอรหันต์ พระอรหันต์ต่างกับพระโพธิสัตว์ตรงนี้ ที่ว่าทำความดี บำเพ็ญประโยชน์โดยธรรมชาติของท่านเอง ไม่ต้องอาศัยปณิธาน แต่พระโพธิสัตว์ต้องใช้ปณิธาน

**พระโพธิสัตว์เป็นยอดสุดของผู้ทำดีด้วยความยึดในความดี**  
**เหนือกว่านี้คือพระอรหันต์ผู้ทำความดีเพราะได้เข้าถึงธรรม**

๒. พระโพธิสัตว์ที่ทำความดีนั้น ท่านทำความดีตามที่ยึดถือกันอยู่ อย่างที่เข้าใจกันว่าสูงเลิศที่สุด ตามที่หมู่มนุษย์ตกลงยอมรับกัน ซึ่งยังใช้ความดีสูงสุด ที่เกิดจากปัญญายังรู้สังขารธรรม

พระโพธิสัตว์ยังอยู่ระหว่างบำเพ็ญบารมี ยังไม่ได้บรรลุธรรมสูงสุด ยังไม่ได้บรรลุปัญญาสูงสุด ยังไม่ได้บรรลุโพธิ ฉะนั้นปัญญาของท่านจึงยังไม่ถึงสังขารธรรม ยังไม่รู้ตัวความจริงที่แท้ถึงที่สุด เพราะฉะนั้นสิ่งที่ดีกว่าตามที่ยึดถือหรือตามที่ตกลงกันในสังคมนั้น ตามที่สอนกันมาว่าอันนี้ดีก็

ยึดถือเป็นความดี แม้อาจจะเหนือกว่าในบางกรณี เพราะพัฒนาปัญญาามากแล้ว แต่ก็ยังไม่สมบูรณ์ เมื่อยึดถือในความดีใดท่านก็พยายามทำความดีนั้นให้เต็มที่ถึงที่สุด ไม่มีใครทำได้อย่างพระโพธิสัตว์ เวลาทำความดีอื่นไหน แม้แต่พระพุทธเจ้าก็อาจจะไม่ทำเท่ากับพระโพธิสัตว์ในความดีเฉพาะข้อนั้น อ้าว! ทำไมเป็นอย่างนั้น เพราะพระโพธิสัตว์ท่านตั้งใจทำความดีอย่างนั้นๆ ด้วยปณิธาน เวลานั้นท่านมีปณิธานในเรื่องนั้น ท่านก็ทำของท่าน จนกระทั่งเกินขนาดไปก็มี ความดีของพระโพธิสัตว์นั้น ไม่สมบูรณ์เพราะเหตุว่าเป็นความดีตามที่ยึดถือกัน เขายึดถือมารู้จักมาอย่างไรก็ว่าไปตามนั้น และทำความดีนั้นได้สูงสุด

เพราะฉะนั้น เราจะเห็นว่าพระโพธิสัตว์ในหลายชาติ บรรลุฉันทสมาบัติ เพราะฉันทสมาบัติเป็นความดีสูงสุดแล้วในยุคสมัยนั้น บางชาติก็ได้อภิญา ๕ เช่นในครั้งที่เป็นสุเมธดาบส ในสมัยนั้นก็ไม่มีใครได้อภิญา ๕ เก่งเชี่ยวชาญอย่างสุเมธดาบส เป็นอันว่าพระโพธิสัตว์ทำได้สูงสุดในความดีที่เขาได้กันในยุคนั้น แต่ฉันทสมาบัติตลอดจนอภิญาทั้ง ๕ นั้น เมื่อพระโพธิสัตว์ได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าแล้วก็ตรัสว่านี่ยังไม่ใช่วรรณสูงสุดยังไม่ใช่วุฒุนาม ไม่ใช่อิสรภาพ ถ้าใครขึ้นหลงติดในความวิเศษ

เหล่านี้ก็เป็นความผิดพลาดด้วยซ้ำไป แต่พระโพธิสัตว์ก็ไปเอาจริงเอาจังกับความดีนั้น เพราะอะไร เพราะยังไม่หมดกิเลส ยังไม่ถึงสังจรรย์ ยังไม่ถึงโพธิญาณ

ฉะนั้น พระโพธิสัตว์ก็อยู่กับความดีในระดับที่มนุษย์จะรู้กันนี้ถึงขั้นสูงสุดยอดเลย แต่ก็ไม่ถึงโพธิ ความดีของพระโพธิสัตว์จึงเป็นความดี ตามที่ยึดถือกันในโลกมนุษย์ แต่พระพุทธรเจ้าทรงพ้นเลยจากความยึดถืออันนี้ เพราะรู้ว่าอะไรเป็นความดีที่แท้โดยสัมพันธ์กับตัวสังจรรย์ จนกระทั่งอยู่พ้นบาปเหนือบุญได้ พระพุทธรเจ้าและพระอรหันต์อื่นๆ ทำความดีบริสุทธิ์ล้วนๆ เพื่อประโยชน์แก่สรรพสัตว์ เพราะไม่มีอะไรจะต้องทำเพื่อตัวเองอีก อย่างที่กล่าวแล้ว และเพราะไม่มีเหตุปัจจัยที่จะให้ทำความชั่วเหลืออยู่เลย

สองประการนี้คือข้อหย่อนของพระโพธิสัตว์ สรุปว่าพระโพธิสัตว์ยังไม่ตรัสรู้ ยังไม่หลุดพ้น จึง

๑. ทำความดีด้วยปณิธาน

๒. ยึดถือความดีตามที่ตกลงกันในหมู่มนุษย์ ไม่ใช่ตัวธรรมที่เข้าถึงความจริงของธรรมชาติโดยสมบูรณ์ ด้วยปัญญาอันสูงสุด

ส่วนพระพุทธรเจ้าที่ประเสริฐ ก็เพราะพระองค์ผ่านการบำเพ็ญเพียรอย่างพระโพธิสัตว์มาแล้วจนสมบูรณ์ แล้ว

ก็ทำความดีเพราะเป็นปกติธรรมดาของพระองค์เอง ไม่ต้องอาศัยปณิธาน

ทีนี้ คิดทั้งหมดที่อาตมภาพนำมาพูดในวันนี้ ก็เพื่อให้เข้าใจว่าเราจะต้องนับถือพระโพธิสัตว์ให้ถูกต้อง และรู้ขอบเขตของพระโพธิสัตว์ กล่าวคือ

ประการที่หนึ่ง ถ้าเราจะนับถือพระโพธิสัตว์ เราก็ควรจะเอาแบบอย่างพระโพธิสัตว์ในการบำเพ็ญเพียรทำความดี ให้เสียสละได้อย่างพระโพธิสัตว์ ไม่ใช่ไปคอยขอความช่วยเหลือจากพระโพธิสัตว์

ประการที่สอง ขอบเขตของพระโพธิสัตว์ก็คือพระโพธิสัตว์ยังไม่บรรลุนิพพานสูงสุด ยังไม่เข้าถึงปัญญาตรัสรู้ จึงยังมีจุดอ่อน แม้แต่ในการบำเพ็ญความดีที่เป็นสาระสำคัญของพระโพธิสัตว์นั่นเอง คือท่านยังอยู่ในระหว่างการพัฒนาที่จะต้องเป็นพระพุทธเจ้าต่อไป จนกว่าจะเป็นพระพุทธเจ้า จึงเป็นผู้ประเสริฐสูงสุด ดังที่กล่าวมา

เมื่อพุทธศาสนิกชนรู้หลักอย่างนี้แล้ว ก็จะได้ไม่นับถือพระพุทธรูปและปฏิบัติต่อพระศาสนาได้ถูกต้อง เพราะความไม่รู้นี้แหละ จึงทำให้เราเชื่อถือและปฏิบัติคลาดเคลื่อนไปต่างๆ

ทั้งหมดนี้เป็นหลักการบางอย่างที่อาตมภาพนึก

ขึ้นมาได้ก็พูดไป ที่จริงมีเรื่องราวอะไรที่ควรจะต้องต่อไปอีกมากมาย แต่ตอนนี้อยากจะโยงเรื่องมาหาตัวโยม

## ฝึกทำความดีให้ชินจนเป็นธรรมชาติ นั่นแหละจะเป็นคนที่เรียกว่ามีวาสนาดี

เป็นอันว่าอย่างน้อยพระโพธิสัตว์ท่านก็เก่งมากแล้ว เราคงไม่ถึงขั้นพระพุทเจ้า เพราะเรายังไม่ได้เป็นพระอรหันต์ ยังไม่ถึงขั้นที่จะทำดีอย่างเป็นธรรมชาติของเราเอง ถ้าจะทำได้บ้าง พอจะเรียกว่าเป็นการทำดีโดยธรรมชาติได้ในแง่หนึ่ง ก็คือทำด้วยการฝึกตัวเองมาจนชิน เป็นเรื่องติดตัว ไม่ใช่เป็นไปโดยธรรมชาติแท้ๆ ถ้าเราทำอะไรให้จริงจัง ฝึกฝนทำอยู่เสมอ ก็จะสะสมติดตัวจนเรียกได้ว่าเป็นธรรมชาติของเรา ในความหมายแบบของมนุษย์ปุถุชน

ฉะนั้น สิ่งสำคัญอย่างหนึ่งในหมู่มนุษย์ก็คือทำให้จริง ถ้าจะทำความดีอะไรแล้วทำให้จริง ทำให้เป็นลักษณะประจำตัว ทำให้เป็นนิสัย ทำให้เป็นวาสนา

เอาอีกแล้ว คำว่าวาสนานี้ ก็ต้องทำความเข้าใจกันอีก แต่วันนี้จะไม่พูดยาว เดี่ยวจะไปกันใหญ่ วาสนานี้ไม่ได้มีความหมายอย่างที่เข้าใจกันในภาษาไทย วาสนานั้นที่จริงคือลักษณะประจำตัวที่แต่ละคนได้สั่งสมอบรมมาจนเคยชิน เช่นเป็นคนที่มีท่าทางเดินอย่างนี้ มีท่วงทำนองพูดอย่างนี้

ขอบพูดคำอย่างนี้ มีความสนใจแบบนี้เป็นต้น อันนี้เรียกว่า  
วาสนา

**วาสนา** คือความเคยชินที่สั่งสมอบรมมาจนเป็น  
ลักษณะประจำตัวนี้ เป็นตัวกำกับและกำหนดวิถีชีวิตของ  
คนเป็นอย่างมาก ท่านจึงถือว่าวาสนาเป็นเรื่องสำคัญ  
คนเรานี้ เมื่อมีลักษณะประจำตัวที่จะแสดงออกอย่างไรแล้ว  
ก็จะปรากฏแก่ผู้อื่นแล้วมีผลย้อนกลับต่อชีวิตของตัวเอง เช่น  
เรามีลักษณะการพูดอย่างนี้ คนอื่นเขาได้ยินคำพูดของเรา  
เขาก็มีท่าที่เป็นปฏิกิริยาตอบย้อนกลับมา บางคนพูดยั่วแล้ว  
คนอื่นชอบฟัง บางคนพูดแล้วคนอื่นอยากหนี บางคนพูด  
แล้วคนอื่นอยากตี จะเดินก็เหมือนกัน บางคนเดินคนอื่น  
ชอบดู บางคนเดินคนอื่นขึ้นชมนับถือ บางคนเดินคนอื่น  
ระคายใจ ไม่ว่าจะเดิน จะยืน จะทำอะไรก็ตาม ต่างคนก็  
ต่างกันไปหมด นี่เป็นวาสนา วาสนาอยู่ที่ตัวเรา ไม่ใช่เป็นสิ่งที่  
ที่ลอยมาจากฟ้าผ่า วาสนาอยู่ที่ตัวเรา แล้วมันก็กำหนดวิถี  
ชีวิตของเรา

แต่ละคนมีวาสนาไม่เหมือนกัน เพราะสั่งสมอบรม  
มาไม่เหมือนกัน ทีนี้ในการที่จะทำความดีให้ติดตัว  
จนกระทั่งเรารู้สึกเหมือนเป็นธรรมชาติของเรานั้น ก็คือทำ  
จนเป็นวาสนา ต้องทำด้วยความตั้งใจคัดเลือกความดีที่จะ

ทำ และทำให้จริงจัง ถ้าเราปล่อยเรื่อยเปื่อยเราก็ได้  
 วาสนาที่ไม่ดี เพราะฉะนั้นต้องตั้งใจว่า อะไรที่ดี ก็ตั้งใจฝึก  
 ทำให้สม่ำเสมอ ทำให้ชิน

โดยเฉพาะผู้ที่มีลูกหลานจะต้องระลึกไว้ว่า คนเรา  
 จะอยู่ด้วยความเคยชินเป็นส่วนมาก กิริยา มารยาท การ  
 วางตัว การพูดจาอะไรต่างๆ ที่เป็นลักษณะประจำตัวของแต่  
 ละคนนั้น เริ่มต้นก็เกิดจากการทำอย่างใดอย่างหนึ่งก่อน  
 แล้วก็ทำอย่างนั้นๆ จนชิน เพราะฉะนั้นถ้าเราปล่อยให้การ  
 กระทำอย่างใดเกิดขึ้นเป็นจุดเริ่มต้นแล้ว ต่อไปก็มักจะชิน  
 อย่างนั้น และเมื่อชินแล้วก็จะแก้ยากที่สุด ฉะนั้นพ่อแม่  
 จะต้องชิงให้เขาได้ความเคยชินที่ดี แล้วเขาก็จะได้วาสนาที่  
 ดี เพราะฉะนั้นจะต้องเอาใจใส่คอยใช้โอกาส ตั้งแต่ตอน  
 แรกให้เขาได้ความเคยชินที่ดี เป็นวาสนาติดประจำตัวไป  
 แล้วความเคยชินที่เป็นวาสนานั้นก็จะเป็นโชคเป็นลาภของ  
 เขาในอนาคต เพราะฉะนั้น ความสำเร็จจึงอยู่ที่เราจะทำให้  
 ความประพฤติปฏิบัติที่ดีงาม กลายเป็นความเคยชินของเขา

เมื่อเราฝึกตัวเองให้ดี พยายามทำให้เคยชินในเรื่อง  
 นั้นๆ ต่อไปการกระทำหรือความประพฤติอย่างนั้นก็จะ  
 เป็นไปเองโดยเราไม่รู้สีกตัวเลย การทำจนชินหรือวาสนา  
 อย่างนี้ถ้าเราจะเรียกว่าธรรมชาติหรือธรรมชาติของเรา ก็พอ

ได้ แต่ธรรมชาติระดับนี้ ไม่ใช่ธรรมชาติแบบพระพุทธเจ้า เป็นเพียงธรรมชาติแบบเคยชิน

## จะก้าวหน้าดีในการปฏิบัติ เมื่อเอาวัตรมาเสริมศีล

การที่อาตมภาพยกเอาหลักในเรื่องคติพระโพธิสัตว์ ขึ้นมาพูดนั้น ก็เข้ากันกับเรื่องนี้ คือในการทำความดีนั้น จะต้องมีความหวังหรือมีจุดเน้นบ้าง จึงต้องตั้งเป้าไว้ว่า เราจะทำอย่างไร ไม่ใช่ว่าประพฤติปฏิบัติความดีไปหมด ต้องเอาเป็นข้อๆ อย่างน้อยที่ละข้อ ที่ละเรื่องหรือสองสามเรื่องก็พอ เพราะฉะนั้นนอกจากมีศีลแล้วท่านจึงให้มีวัตรด้วย

ศีลเป็นความประพฤติสามัญที่ควรปฏิบัติเสมอกัน สำหรับทุกคน ในโลก ในสังคม ในชุมชน หรือในหมู่มชนนั้นๆ แล้วแต่กรณี เช่น ในหมู่มนุษย์ทั้งหมด คนเราอยู่ในสังคมด้วยกัน ก็ไม่ควรละเมิดต่อกัน ไม่ควรเบียดเบียนกัน เมื่อต่างคนพากันประพฤติอย่างนี้ ก็อยู่กันดี เมื่อประพฤติกันได้ อย่างนี้เป็นปกติก็เป็นคนมี **ศีล**

ที่นี้ นอกเหนือจากความประพฤติที่ทุกคนควรมีเหมือนๆ กันเป็นปกติที่เรียกว่าศีลนี้แล้ว หรือเหนือจากความประพฤติดีขึ้นพื้นฐานนี้แล้ว เราก็ต้องการจะทำความ

ดีพิเศษบางอย่างเพิ่มขึ้นอีก ความประพฤติพิเศษ นั้นท่านเรียกว่า **วัตร** อย่างพระนี้มีศีล ท่านให้มีศีลเหมือนกันทุกองค์ แต่่นอกจากศีล อาจจะมีอรรถดั่งข้อนั้นข้อนี้ นี่เรียกว่า วัตร เป็นข้อปฏิบัติพิเศษ เพื่อฝึกตนให้ดียิ่งขึ้น อันนี้เหมือนเป็นเคล็ดลับ

เพราะฉะนั้น ถ้าเราจะทำความดีอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือบางอย่างให้ได้ผล ก็เอามาถือเป็นวัตรซะเลย พระท่านจึงมีการสมาทานวัตร เพราะฉะนั้น เมื่อเราคิดพิจารณาด้วยเหตุผลแล้ว เห็นว่าการกระทำหรือการปฏิบัติอันนี้ถ้าถือแล้วจะเป็นประโยชน์แก่เรา ไม่ว่าจะเป็นประโยชน์ในทางลบก็ตาม ในทางบวกก็ตาม ก็ตั้งใจสมาทาน คือถือปฏิบัติด้วยความเจาะจงจำนงใจ

ในทางลบ เช่น ต้องการจะแก้นิสัยบางอย่าง รู้สึกว่าตัวเรานี้เป็นคนมีนิสัยเสียในเรื่องชอบกินจุกกินจิก คิดขึ้นมาว่าอย่างนี้ไม่ดีนะ ถ้าแก้ได้จะดีกว่า เราก็สมาทานวัตรกินไม่จุกไม่จิก หรือถือวัตรในข้อว่า ทานอาหารวันละเท่านั้นมื้อเฉพาะเมื่อตรงเวลาเท่านั้นเท่านั้น จะสมาทานแม้แต่ทานมื้อเดียวก็ได้ แล้วแต่พิจารณาให้เหมาะกับตนหรือเป้าหมายของตน อย่างนี้เรียกว่าเป็นวัตรทั้งนั้น พอเราตกลงกับใจของเราได้มั่นใจแล้วก็สมาทานเลย ถือเป็นวัตร แล้วตกลงว่า เรา

จะถือข้อปฏิบัติอย่างนี้เป็นเวลาเท่านั้นเท่านี้ วัตรนี้จะถือจำกัดเวลาก็ได้ ไม่จำกัดเวลาก็ได้ คือเป็นเรื่องยืดหยุ่น แต่เมื่อตกลงสมาทานให้จริง เมื่อเอามาตั้งเป็นวัตรแล้ว ทำเป็นข้อเจาะจงอย่างนี้ก็จะประสบความสำเร็จ

เพราะฉะนั้น ในเรื่องของข้อปฏิบัติ เรื่องความประพฤติ เรื่องพฤติกรรมต่างๆ ถ้าจะให้สำเร็จต้องทำเป็นวัตร ใครจะเลิกเหล้าเลิกบุหรี่ ก็สมาทานวัตรชะ ก็มีทางแก้ไขได้สำเร็จ นี่คือเคล็ดลับในการฝึกคน ท่านจึงให้หลักไว้สองชั้น ไม่ใช่อยู่แค่ศีลแต่ต้องมีวัตรด้วย ศีลนี้เรามีเหมือนกับคนอื่นแล้ว ความประพฤติของเราอยู่ในระดับปกติดีแล้ว ต่อไปเราก็ถือวัตรเพื่อจะแก้ไขอะไรบางอย่าง หรือทำอะไรพิเศษยิ่งๆ ขึ้นไป

ในทางบวก เมื่อจะทำความดีบางอย่าง เช่น จะฝึกให้เป็นคนมีเมตตากรุณาชอบช่วยเหลือผู้อื่น ก็สมาทานวัตรในการช่วยเหลือคน เราได้ฟังพระท่านสอนว่ากินคนเดียวไม่เป็นสุข เราก็อาจจะสมาทานวัตรที่เกี่ยวกับการไม่กินคนเดียว เรื่องนี้มีตัวอย่างพระโพธิสัตว์ในชาติหนึ่งท่านถือวัตรว่าไม่ยอมกินอะไรก่อนให้คนอื่น ท่านสมาทานวัตรว่าแต่ละวันเมื่อตื่นขึ้นมา จะยังไม่ยอมกินอะไร จนกว่าจะได้ให้แก่ผู้อื่นแล้วก่อน ญาติโยมจะถือวัตรขึ้นมาอย่างนี้ก็ดีเหมือนกัน

พอถือวัตรในข้อที่จะต้องให้แก่ผู้อื่นก่อนแล้ว ในวันหนึ่งๆ เมื่อตื่นขึ้นมาก็ต้องหาทางไปให้คนอื่น ไม่รู้จะให้ใครก็ถวาย พระ ไปตักบาตร ก็เป็นอันว่าได้ให้แล้ว จากนั้นตัวเองจึงจะกินข้าว อย่างนี้ก็ได้อสมาทานวัตรแล้ว เป็นตัวอย่างหนึ่ง

## จะพัฒนาได้ผลดี ต้องเป็นคนมีปณิธาน

ที่นี้ต่อไป ในทางจิตใจที่สูงกว่านั้นก็ทำ **ปณิธาน** อย่างพระโพธิสัตว์ ปณิธานมีคุณค่าก็เพราะเหตุผลนี้ คือการที่จะทำความดีพิเศษอะไรอย่างใดอย่างหนึ่งนี้ ถ้าเราไม่ตั้งใจเอาจริงเอาจังเฉพาะอย่างหรือเป็นเรื่องๆ เป็นข้อๆ ไปแล้ว มันก็จะพว่ไปหมด จับจุดไม่ได้ ดังนั้นเราก็ตั้งปณิธานขึ้นมา พระโพธิสัตว์ในชาติหนึ่งๆ ท่านก็ตั้งปณิธานหนักในบารมีอย่างหนึ่งอย่างเดียวใช่ไหม ท่านไม่ได้ทำทีเดียวลีบบารมี ในชาติที่เป็นพระมหาสถ ก็เอาทางปัญญา ในชาติเป็นพระมหาชนกก็เอาทางความเพียร ในชาติเป็นพระเวสสันดร ก็เอาทางทาน เรียกว่ามีปณิธานเต็มทีในเรื่องนั้นๆ

เพราะฉะนั้น โยมเองนี้ก็เหมือนกัน ถ้าจะฝึกฝนตนเองทำความดีอะไรบางอย่างให้สำเร็จและให้ก้าวหน้า ก็ตั้งปณิธานเลยว่าจะทำความดีอันนี้ให้เป็นพิเศษ แล้วก็จะสำเร็จด้วยปณิธานนั้น เป็นการดำเนินตามอย่างพระโพธิสัตว์

เรายอมรับว่าเรายังไม่ถึงขั้นของพระอรหันต์ ที่จะทำความดีอย่างเป็นไปเองโดยธรรมชาติ เพราะฉะนั้นวัตรกับปณิธานนี้จะช่วยเรามากในการที่จะก้าวหน้าไปในการบำเพ็ญไตรสิกขา หรือในการประพฤติปฏิบัติตามหลักพระศาสนา

คนที่ได้หลักอย่างนี้แล้ว ได้สมาทานวัตร ได้ถือปณิธานในการทำความดีอย่างนี้แล้ว จะไม่แกว่งไกวไปกับเรื่องมงคลตื่นข่าว เรื่องขลัง ศักดิ์สิทธิ์ ฤทธิ์เดช ดังที่นั่น ดังที่นี้ เขาว่าที่โน้นที่นั่นดีอย่างนั้นอย่างโน้น ไม่ว่าจะอะไรก็ไม่ตื่นไม่เขว เรามีหลักของเราแล้ว สิ่งเหล่านี้ก็เป็นเรื่องประกอบผ่านเข้ามาแล้วก็ผ่านออกไป ถ้าเราเข้าใจและปฏิบัติอย่างนี้แล้ว เราก็อยู่กับหลักที่เป็นเนื้อตัวของพระพุทธศาสนา เหตุการณ์อะไรต่ออะไรแบบนี้เกิดขึ้น แล้วมันก็ผ่านไป มันไม่อยู่ยั่งยืน เมื่อมันผ่านแล้ว พระพุทธศาสนาของเราก็ไม่กระทบกระเทือน เพราะพระศาสนาอยู่ที่ตัวเราเอง

ตกลงว่า เมื่อปฏิบัติถูกต้องพระศาสนาก็อยู่ที่ตัวเราเอง เราไม่ต้องไปทำอะไร ตัวเรานี่แหละเป็นที่สืบพระศาสนา เพราะว่าพระธรรมมาอยู่ในตัวเราแล้ว ตัวเราเดินไปพระธรรมก็เดินไป ตัวเราอยู่พระศาสนาก็อยู่ เราก็ทำหน้าที่สืบต่อรักษาพระศาสนาอยู่ตลอดชีวิตของเรา ด้วยการที่เราทำ

ความดีนั่นเอง นี่เรียกว่าพุทธศาสนิกชนได้หลักแล้ว

เพราะฉะนั้นจึงขอเชิญชวน ขอให้พวกเรามาเรียนรู้ให้เข้าใจหลักพระศาสนา แล้วประพฤติปฏิบัติให้ถูกต้อง อย่างน้อยก็ให้พุทธศาสนิกชนเป็นอุบาสกอุบาสิกาที่ดี มีคุณสมบัติเป็นอุบาสกแก้ว อุบาสิกาแก้ว อย่างที่ท่านเรียกไว้ เราก็จะเอาใจใส่ฝึกฝนพัฒนาชีวิต มาพึงธรรม ศีลสมาธิธรรม เรียนรู้หลักทั้งพระวินัยและคำสอนพื้นฐานของพระพุทธเจ้า แล้วยึดถือหลักกรรม เอากรรมกระทำเป็นเครื่องนำมาซึ่งผลสำเร็จ ด้วยการใช้สติปัญญาแล้วเพียรพยายามให้ตรงกับเหตุปัจจัย ไม่ตื่นข่าวมงคล ไม่เอาพระศาสนาไปขึ้นต่อบุคคล แล้วก็ไม่แกว่งไม่ไกว มีหลักอยู่กับตัวและพระศาสนาก็อยู่กับเรา ตัวเราก็เกื้อต่อพระศาสนา พระศาสนาก็ช่วยเรา ตัวเรากับพระศาสนาก้าวหน้าไปด้วยกัน ก็จะเป็นความเจริญมั่นคง เป็นไปเพื่อประโยชน์สุขทั้งแก่ชีวิตของเราเอง และแก่สังคม

วันนี้อาตมาภาพได้พูดมายืดยาวนาน ถ้าหากว่ายาวเกินไป ก็ต้องขออภัยโยมด้วย แต่ถ้าเป็นประโยชน์ก็ขอให้เอามาช่วยกันประพฤติปฏิบัติ จะได้สืบพระศาสนากันไป

ขออนุโมทนาโยมญาติมิตรทุกท่านอีกครั้งหนึ่ง และในโอกาสนี้ ด้วยการที่โยมมีความตั้งใจดี มีน้ำใจประกอบด้วย

เมตตาและไมตรีธรรม พร้อมด้วยมุทิตาธรรมต่ออาตมภาพ ก็ขอให้ความตั้งใจดีนั้น ซึ่งเป็นธรรมอยู่ในตัว จงเกิดเป็นพร ขึ้นมา ซึ่งจะอำนวยผลเป็นอานิสงส์ ให้เกิดความสุขความ เจริญ

พร้อมนี้ขออภังคคุณพระรัตนตรัย อวยชัยให้พร รตนตฺตยานุภาเวน รตนตฺตยเตชสา ด้วยเดชานุภาพคุณพระ รัตนตรัย พร้อมทั้งบุญกุศลที่โยมได้บำเพ็ญแล้ว มีศรัทธา และเมตตาเป็นต้น ที่ตั้งขึ้นในใจของโยมเอง จงเป็นปัจจัย อันมีกำลังอภิบาลรักษา ให้ทุกท่านเจริญด้วยจตุรพิธพรชัย มีความก้าวหน้าอกงาม ในการดำเนินชีวิต ในการประกอบ กิจอาชีพการงาน และในการปฏิบัติธรรมของพระพุทธเจ้า ให้ประสบความสำเร็จ มีความร่มเย็นเป็นสุขในชีวิต และ ช่วยกันทำสังคมนี้อาจมีความสงบสุขร่มเย็น โดยทั่วกัน ตลอดกาลนาน

## บทพิเศษ ๑

### พระอริยะ กับ ผู้วิเศษ<sup>๑</sup>

อาตมาได้รับนิมนต์มาที่วัดสวนแก้วอีกครั้ง ที่มานี้ก็พอดีประจวบกับมีเหตุการณ์ที่ชาวไทยหรือพุทธศาสนิกชนกำลังสนใจมากเป็นพิเศษ บางคนเลยอาจเข้าใจผิดว่าอาตมาเกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ด้วย แต่ที่จริงไม่เกี่ยวกัน คืออาตมาได้รับนิมนต์ไว้นานแล้ว ได้รับหนังสือนิมนต์จากพระอาจารย์พยอม กลฺยาณ ตั้งแต่วันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๓๖ ตอนนั้นก็ยังไม่มีเหตุการณ์นี้

วันนี้อาตมาไม่ได้คิดจะพูดอะไรที่เป็นเรื่องหลักสำคัญเป็นพิเศษ จะมาพูดกับโยมในเรื่องที่สบายๆ แทนที่จะบรรยายธรรม ก็อยากจะให้เป็นการตั้งคำถาม และแทนที่จะให้โยมถาม อาตมากลับเป็นฝ่ายถามโยม เพราะฉะนั้นวันนี้จะตั้งคำถามให้โยมตอบ ที่นี้ ถ้าจะให้โยมตอบจริงๆ ก็คงใช้เวลามากจะวุ่นวายสับสน ฉะนั้นอาตมาถามไปแล้วก็ให้คิดและลองตอบดูว่า จะตรงกันหรือเปล่า

---

<sup>๑</sup> ธรรมกถา แสดงในงานเสริมธรรม-เสริมปัญญา ณ วัดสวนแก้ว วันที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๗ (ปรับปรุงจากที่ตีพิมพ์ในมติชนรายวัน ฉบับวันจันทร์ที่ ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๗)

คำถามที่จะถามก็อย่างที่ว่าข้างต้น คือวันนี้จะพูดแบบสบายๆ ไม่ใช่ถามเรื่องหลักธรรมที่ลึกซึ้งอะไร ถามเรื่องง่ายๆ ที่เราควรจะต้องจะสนใจ โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน

อาตมามานึกว่าเวลานี้เราควรจะให้ความสนใจแก่หลักพระศาสนาให้มาก คือมาสังเกตว่าประชาชนหรือที่เรียกว่าชาวพุทธในปัจจุบันนี้มีความกว้างไกลมาก กว้างไกลไปตามเหตุการณ์ เรื่องราว หรือบุคคล ไม่ได้หลัก ถ้าหากเป็นคนที่มีหลัก รู้หลักพระศาสนาดีแล้วก็ยืนอยู่กับหลัก เหตุการณ์ เรื่องราวอะไรต่างๆ ผ่านมาเรายืนอยู่กับหลักแล้วก็ไม่หวั่นไหว เราอาจจะมอง เราอาจจะเห็นแล้วสิ่งนั้นก็ผ่านไป

ยิ่งกว่านั้นถ้าเรามีหลักแล้ว เราสามารถวินิจฉัยได้ด้วยซ้ำว่าสิ่งที่เกิดขึ้น การกระทำต่างๆ นั้นถูกต้องหรือไม่ แทนที่จะฟังทางโน้นที่ทางนี้ที แล้วก็หวั่นไหวไป ถ้าหากว่าดำรงตัวไม่ดี ดีไม่ดีก็หล่นไปจากพระพุทธศาสนาเลย

ตกลงว่าวันนี้ย้ำความสำคัญเรื่องหลัก ที่นี้หลักที่สัมพันธ์กับเหตุการณ์ปัจจุบัน ก็เป็นเรื่องที่ไม่ใช่หลักธรรมสำคัญอะไรนักหรอก เป็นเรื่องง่ายๆ แต่บางทีไม่ได้คิดกัน ฉะนั้นตอนนี้อาตมาจะตั้งคำถามเล็กๆ น้อยๆ ตั้งไว้สัก ๔-๕ ข้อก่อน

**คำถามข้อที่หนึ่ง** ว่า ยุคนี้เขาเรียกว่าเป็นยุคข่าวสารข้อมูล คุณสมบัติของชาวพุทธข้อไหน ที่สำคัญสำหรับยุคปัจจุบันที่เรียกว่า ยุคข่าวสารข้อมูล ขอให้นึกดู จะตอบได้ก็ต้องรู้ว่าชาวพุทธมีคุณสมบัติอะไร

**ข้อที่สอง** ถามว่า การนับถือพระโพธิสัตว์ที่ถูกต้องคือนับถืออย่างไร อันนี้ถามเกี่ยวกับคติพระโพธิสัตว์แล้วก็ตามเนื่องออกไปว่า ระหว่างพระโพธิสัตว์กับพระอรหันต์นั้นมีความต่างกันอย่างไรในการทำความดี

**ต่อไปข้อที่สาม** พระอริยะกับผู้วิเศษเหมือนกันหรือต่างกันอย่างไร และก็อาจจะถามเนื่องเข้าไปด้วยกับข้อนี้ว่า ใครจะรู้หรือตัดสินได้ว่าผู้ใดเป็นพระอริยะตลอดจนกระทั่งเป็นพระอรหันต์

**ข้อที่สี่** ถามว่า ปาฏิหาริย์มีกี่อย่าง ต่างกันอย่างไรในพระพุทธานุภาพ ท่านให้นับถือปาฏิหาริย์หรือเปล่า

(ไม่ใช่ตอบตามลำดับคำถาม แต่ตอบตามเนื้อหาที่โยงกัน)

ที่นี้อาตมาจะเริ่มตั้งแต่คำถามข้อที่หนึ่งที่ว่า คุณสมบัติของชาวพุทธข้อไหนมีความสำคัญเป็นพิเศษสำหรับยุคปัจจุบันที่เรียกว่า เป็นยุคข่าวสารข้อมูล

โยมจะตอบก็ต้องทราบว่าชาวพุทธมีคุณสมบัติ

อะไรบ้าง อาตมาขอทวนว่า องค์ธรรมของอุบาสกอุบาสิกา ที่ถือกันเป็นหลักสำคัญทั่วไปมี ๕ ประการ

๑. มีศรัทธามั่นในคุณพระรัตนตรัย เชื่อมีเหตุผล ไม่มกมาย
๒. มีศีล คือมีความประพฤติดีงามสุจริต ตั้งอยู่ในศีล ๕ เป็นอย่างน้อย
๓. ไม่ตื่นข่าวมงคล หวังผลจากกรรม ไม่หวังผลจากมงคล
๔. ไม่แสวงหาทักษิไณยภายนอกหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า
๕. เอาใจใส่ส่งเสริมสนับสนุนกิจการพระพุทธศาสนา

อันนี้โยมฟังแล้วเห็นว่าข้อไหนสำคัญมากสำหรับยุคปัจจุบัน (มีญาติโยมตอบว่าไม่ถือมงคลตื่นข่าว)

บอกแล้วว่ายุคข่าวสารข้อมูล คำว่าไม่ตื่นข่าวก็ตรงอยู่แล้ว เพราะฉะนั้น ข้อที่ ๓ ถือว่าเป็นข้อที่ลําคัญเป็นพิเศษ ในยุคนี้ ขอแปลว่าไม่ตื่นข่าวมงคล คือได้ยินว่ามีลัถที่โน่น ศักดิ์สิทธิ์ที่นี้ มีฤทธิ์ที่นั่น พระดังที่โน่น ก็ตื่นกันไป ไปโน่นไปนี่ จนกระทั่งว่าไม่เป็นอันได้ทำกิจหน้าที่การงาน ไม่เป็นอันได้ฝึกฝนพัฒนาตน ไม่เป็นอันได้ปฏิบัติธรรม เพราะฉะนั้นก็

ไม่มีหลัก ถ้าเป็นคนตื่นข่าวมงคลก็ไม่มีหลัก

สำหรับชาวพุทธผู้อยู่ในหลักที่ถูกต้อง ก็หวังผลจากกรรม เชื้อกรรม ก็คือหวังผลจากการกระทำด้วยความเพียรพยายามของตนโดยใช้สติปัญญาพิจารณาจัดทำตามเหตุตามผล อันนี้ก็จะเป็นทางให้เราพัฒนาตัวเองได้

ชาวพุทธเชื้อกรรม ฉะนั้นหลักกรรมเป็นเรื่องที่สำคััญมาก ถ้าเราจะเชื้ออะไรที่เป็นพิเศษออกไป สิ่งนั้นจะมาขัดขวางหลักกรรมไม่ได้ มีแต่จะต้องให้มาสนับสนุนหลักกรรม สนับสนุนอย่างไร ก็คือจะต้องมาทำให้เรามีความมั่นคง มีกำลังใจเข้มแข็งในการกระทำสิ่งที่ควรจะทำ ในการทำหน้าที่หรือทำความดีนั้นให้หนักแน่นยิ่งขึ้น มิฉะนั้นแล้วจะกลายเป็นคนนั่งนอนรอคอยโชค หวังผลจากการดลบันดาล ถ้ามีหวังผลจากการดลบันดาลนั่งนอนรอคอยโชค ก็เป็นอันว่าผิดหลักกรรมไป อันนี้เป็นเรื่องสำคัญ จะต้องตรวจสอบตัวเองแล้วก็ยึดในหลักนี้ไว้ให้มั่น

ที่นี้เลยไปข้อปาฏิหาริย์ ในพระพุทฺธศาสนานี้ท่านสอนให้เชื่อในปาฏิหาริย์หรือเปล่า

ข้อนี้ตอบไม่ดีอาจผิด ต้องแยกแยะก่อน ปาฏิหาริย์ พระพุทฺธเจ้าสอนไว้มี ๓ อย่าง คือ

๑. อิทธิปาฏิหาริย์ เป็นปาฏิหาริย์ในเรื่องฤทธิ์ คือ การแสดงฤทธิ์หรือความเป็นผู้วิเศษ ดลบันดาลอะไรต่างๆ เหาะเหินเดินอากาศ หูทิพย์ ตาทิพย์ เป็นต้น

๒. อาเทศนาปาฏิหาริย์ คือการทนายใจโยมได้

๓. อนุศาสนิปาฏิหาริย์ คือคำสอนที่เป็นอัศจรรย์ คำสอนที่แสดงความจริงให้ผู้ฟังรู้เข้าใจ มองเห็นความจริงเป็นอัศจรรย์ แล้วก็สามารถนำไปประพฤติปฏิบัติตามได้ผลจริงเป็นอัศจรรย์ อันนี้คือให้โยมเกิดปัญญารู้ความจริง

ในปาฏิหาริย์ ๓ อย่างนี้ พระพุทธเจ้าไม่สรรเสริญปาฏิหาริย์สองอย่างแรก คือ อิทธิปาฏิหาริย์และอาเทศนาปาฏิหาริย์ แต่ทรงสรรเสริญข้อที่สาม ได้แก่ อนุศาสนิปาฏิหาริย์

ทีนี้ ลองมาดูกัน เองง่ายๆ ๒ ข้อแรกเป็นเรื่องเกี่ยวกับฤทธิ์เนื่องกับความสามารถพิเศษทางจิต ก็แยกข้อ ๑-๒ เป็นพวกหนึ่ง ข้อ ๓ เป็นพวกหนึ่ง ทีนี้พระพุทธเจ้าสรรเสริญข้อที่ ๓ ก็เป็นอันว่า ข้อที่ ๑-๒ นี่เป็นเรื่องที่พระพุทธเจ้าไม่ยกย่อง ทำไมพระพุทธเจ้าจึงไม่ยกย่อง เราจะมองเห็นความแตกต่างระหว่างปาฏิหาริย์ ๒ แบบนี้

ปาฏิหาริย์ประเภทฤทธิ์นี้เวลาแสดง คนที่ดูที่ฟังๆ เสร็จแล้วก็ลงไปเลย ดูว่าตัวผู้แสดงนั้นเก่ง แต่ตัวโยมเองไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลง อยู่เท่าเดิม อาจจะแย่งเพราะว่าง เดิมยังไม่่ง พอดูท่านผู้แสดงฤทธิ์เสร็จลงไปเลย งงนี่ต้องระวัง เดี่ยวจะกลายเป็นโง่ไป คือกลายเป็นโมหะ ที่นี้กลายเป็นว่า พอเห็นฤทธิ์ ท่านแสดงฤทธิ์ให้ดูเสร็จตัวเองกลับมีโมหะมากขึ้น ที่นี้ไปที่ไหน ก็ไปที่คนแสดง

คนแสดงก็เด่นยิ่งขึ้น ตกลงเราก็ต่องไปหวังพึ่งท่านผู้แสดงฤทธิ์อยู่เรื่อยเลย ไม่เป็นอันทำอะไรแล้ว คอยรอหวังผลว่าท่านจะทำอะไรให้

คราวนี้มาดูอนุศาสน์ปาฏิหาริย์ข้อที่ ๓ ที่พระพุทธรูปเจ้ายกย่อง พอแสดงอนุศาสน์ปาฏิหาริย์เสร็จอะไรเกิดขึ้นในใจของผู้ฟัง ปัญญาเกิดขึ้น พอปัญญาเกิดขึ้นแล้วเป็นอย่างไร เป็นของผู้นั่นเอง ที่นี้ผู้ฟังได้ คือ ได้ปัญญา พอปัญญาเกิดแล้ว ปัญญาอยู่กับตัว ไปไหนก็พาปัญญาไปด้วยใช้ไหม ที่นี้ไม่ต้องมัวพึ่งผู้ที่แสดงปาฏิหาริย์แล้ว ฉะนั้นผู้ที่ได้คือผู้ฟัง ท่านที่แสดงก็แสดงของท่านไป ท่านก็มีความชำนาญมากขึ้นในสิ่งที่แสดง

แต่ว่าผู้ฟังได้จริงๆ แล้วก็เป็นผู้อิสระคือได้แล้วตัวเอง ก็รู้จักเข้าใจเป็นปัญญาของตัวเอง ท่านผู้แสดงนั้นแสดงให้เห็น

ความจริงอะไร ผู้ฟังก็ได้เห็นความจริงนั้น ผู้ฟังก็เป็นอิสระแก่ตัวเอง ก็จบ

ต่อไปจะถามคำถามที่ต่อเนื่องกันคือ พระอริยะกับ  
ผู้วิเศษต่างกันอย่างไร

ถ้าเราเข้าใจข้อนี้แล้ว เราก็จะอยู่ในสถานการณ์ปัจจุบันได้ดีขึ้น เพราะประชาชนในปัจจุบันนี้สับสนมาก มักเอาความเป็นผู้วิเศษกับความเป็นพระอริยะเป็นอันเดียวกันเสีย ถ้าอย่างนี้หลักพระศาสนาก็จะสับสนแล้วก็เสื่อมด้วย

ผู้วิเศษคืออะไร เรามักจะเรียกคนมีฤทธิ์นั้นเองว่าเป็นผู้วิเศษ เช่น โยคี ฤาษี ดาบส ก่อนพุทธกาล ก่อนที่พระพุทธเจ้าจะอุบัติขึ้นก็มีโยคี ฤาษี ดาบส เยอะอยู่ในป่า ได้ฌานสมาบัติ ได้โลกียอภิปัญญา มีฤทธิ์มีปาฏิหาริย์ ฤทธิ์พยาทิพย์ อะไรต่างๆ เหล่านี้ เราเรียกได้ว่าเป็นผู้วิเศษ คือผู้มีฤทธิ์นั้นเอง

ส่วนความหมายของพระอริยะ คืออะไร พระอริยะคือท่านผู้ไกลจากกิเลส เป็นผู้ประเสริฐเพราะไกลจากกิเลส ไกลจากกิเลสก็คือ หมดจากโลภะ โทสะ โมหะ หรือว่ากำจัดความโลภ โกรธ หลง ให้ลดน้อยเบาบางลง กิเลสน้อยลงไปๆ จนกระทั่งว่าเป็นอริยะสูงสุดก็คือ เป็นพระอรหันต์ หมดโลภะ โทสะ โมหะ

ผู้วิเศษไม่จำเป็นต้องเป็นอริยะะ แต่ก็มีพระอริยะะ  
หลายองค์ พระอรหันต์หลายองค์ท่านได้ฤทธิ์ ได้ฌานได้  
สมาบัติ ที่นี้ถ้าท่านได้นี้ก็เป็นความรู้พิเศษของท่าน เป็น  
ความสามารถที่เอามาใช้ประโยชน์ในการประกาศพระ  
ศาสนาได้

พวกฤทธิ์พวกความวิเศษนี้ ถ้าไปอยู่กับคนชั่วก็ใช้  
ในทางร้าย เอาไปหลอกลวงการะเพื่อตนเอง เอาไปทำร้าย  
เบียดเบียนผู้อื่น เอาไปหลอกลวงประชาชน ถ้าเป็นคนที่ดี  
ท่านก็เอามาใช้ในการทำงานพระศาสนา

ท่านที่ใช้ในทางที่ถูกต้องจะไม่ล่อให้ประชาชน  
หลงใหล เพราะพระพุทธเจ้าตรัสไว้แล้ว จะใช้ให้เป็นทาง  
เพียงเพื่อให้โยมเกิดปัญญา ฉะนั้น โยมต้องแยกให้ถูก  
ระหว่างผู้วิเศษกับพระอริยะะ

ความวิเศษไม่ใช่เครื่องตัดสินความเป็นพระอรหันต์  
หรือความเป็นพระอริยะะ ฉะนั้น พระอริยะะหรือพระอรหันต์  
บางท่าน ท่านไม่มีหรือเรื่องความวิเศษที่จะให้โยมได้เห็น  
ฤทธิ์อะไร เวลาท่านไปไหนท่านก็ไปธรรมดาๆ โยมก็ไม่  
ตื่นเต้น ตรงกันข้ามกับเห็นผู้วิเศษ ฉะนั้นต้องแยกกันให้ถูก  
ถ้ารู้หลักพระศาสนาแล้วก็แยกได้ หมดปัญหา

ที่นี้ก็ตอบคำถามที่เนื่องกันไปนิดหน่อยว่า ก็แล้วจะรู้

ว่าใครเป็นพระอริยะ หรือใครเป็นพระอรหันต์ ใครเป็นผู้  
ตัดสิน

ผู้ที่รู้ได้ว่าใครเป็นอริยะ ก็ต้องเป็นอริยะเองก่อน  
พระอรหันต์จึงจะรู้ว่าใครเป็นพระอรหันต์ คือ ต้องเป็นคน  
ระดับเดียวกัน หรือสูงกว่า อันนี้เป็นหลักทั่วไป เอาแค่หลัก  
ทั่วไปก่อน

อันนี้ต้องระวัง ประชาชนปัจจุบันมีความโน้มเอียงใน  
การที่จะไปเที่ยวตั้งพระองค์โน้นเป็นพระอรหันต์ ตั้งพระองค์  
นี้เป็นพระอริยะ ระวังเถอะ มันเป็นเรื่องที่จะทำให้เสียหลัก  
พระศาสนา

แต่เรามีสิทธิที่จะพิจารณาด้วยปัญญา เรามีหลักเรา  
ก็ดูและตรวจสอบได้ว่า พระองค์นี้มีความประพฤติดีงาม  
ตั้งอยู่ในหลักพระธรรมวินัย ปฏิบัติตามคำสอนของ  
พระพุทธเจ้า น่าเลื่อมใสหรือไม่ เราอาจจะสันนิษฐานอะไรก็  
อยู่ในใจของเรา แต่อย่าเพิ่งไปวินิจฉัยตัดสิน

## บทพิเศษ ๒

### สิ่งศักดิ์สิทธิ์ เทวฤทธิ์ปาฏิหาริย์<sup>๑</sup>

สิ่งศักดิ์สิทธิ์ เทวฤทธิ์ปาฏิหาริย์กำลังเกร่อเหลือเกิน ถ้าปฏิบัติไม่ถูก เสียหลักเมื่อไรก็ไปเลย คือทำให้ตกจากพระศาสนา ตัวเองก็พลัดตกจากพระพุทธศาสนา พร้อมกันนั้นก็พาให้เกิดผลเสียแก่สังคมส่วนรวม พุทธศาสนาเองก็จะเสื่อมโทรม ดังนั้นจะต้องมีหลักที่จะปฏิบัติให้ถูกต้อง

คนสมัยพระพุทธเจ้าเชื่อถึงขนาดเอาฤทธิ์มาวัดกันว่า ความเป็นพระอรหันต์อยู่ที่มีฤทธิ์ปาฏิหาริย์ พระองค์จึงต้องทำลายความเข้าใจผิดของมนุษย์เสียใหม่ พระองค์ทรงใช้ฤทธิ์ปราบฤทธิ์ ปราบเสร็จ เข้าสู่อนุศาสน์ปาฏิหาริย์ (คือ) คำสอนที่เป็นจริง ทำให้เห็นความจริง ปฏิบัติก็พบความจริง แห่งความพ้นทุกข์

หลักพระพุทธศาสนา ต้องการพัฒนาค้นให้เจริญ  
งอกงามขึ้นในศีล สมาธิ ปัญญา คนยังไม่พัฒนา ก็ลุ่มหลง

---

<sup>๑</sup> สรุปความ จากหนังสือ “สิ่งศักดิ์สิทธิ์ เทวฤทธิ์ปาฏิหาริย์” ของพระธรรมปิฎก  
จัดทำโดยกลุ่มชนธ ๕ เพื่อถวายเป็นมุทิตาจิตแด่พระธรรมปิฎก ในวันที่ ๑๒  
มกราคม ๒๕๓๗

มัวเมาในฤทธิ์หรือหวังผลจากฤทธิ์ เราทำอย่างไรจะพาเขาให้ก้าวจากจุดยืนนี้ไป เราจะต้องปฏิบัติให้เหมาะสมกับเหตุปัจจัยของแต่ละคน

คนจำนวนมากยังไม่แว่วเสียงธรรม ถ้าจะยอมละเว้นการประพฤติดำอำเภอใจ เพราะเชื่อถือและเกรงกลัวต่ออำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์บางอย่าง ก็ยังดีกว่าปล่อยยให้เขาเคว้างคว้างไม่มีหลักอะไร ข้อสำคัญก็คือ อย่าหยุดจมกันอยู่กับความเชื่อแบบปลุมกับเรื่อยไป หรือเอาความศักดิ์สิทธิ์นั้นไปรับใช้สนองกิเลสของเขา ล่อให้เขาหลาหลาให้แก่ตัว แทนที่จะช่วยยกเขาให้ขยับขึ้นมา

“ผู้สอน” ต้องรู้ก่อนว่า หลักพระพุทธศาสนาคืออะไร สอนให้รู้หลัก ผู้สามารถพอ สอนแป็บเดียว ผู้ฟังก็ก้าวเข้ามาถึงจุดที่ต้องการได้เลย พระพุทธเจ้าปกติไม่ทรงใช้ฤทธิ์ ใช้วิธีเขี่ยผงในตา ผู้ไม่สามารถใช้นุศาสนีปาฏิหาริย์ให้ถึงความจริงได้ ก็อาศัยฤทธิ์เป็นสื่อเพื่อจูงคนขึ้นมา แต่ต้องมีเป้าหมายที่ชัดเจนว่า เพื่อดึงเขาก้าวต่อ ไม่ใช่ดึงตัวเข้าไปหมกอยู่ให้เขาหลงยิ่งขึ้น ตัวเองหลงลาภสักการะ แทนที่จะมุ่งประโยชน์แก่เขา ก็กลายเป็นมุ่งจะไปเอาจากเขา กลายเป็นหลอกลวงเขาไป

จะพาเขาเดินก้าวหน้า เริ่มต้น ตัวเองต้องมีเจตนา

บริสุทธิ์ก่อน ต้องมีเมตตากรุณา ปราปรณาดีต่อเขา ไม่คิด  
หลอกลวงหลาภสักการะจากเขา ต่อจากนั้นต้องปฏิบัติให้  
ถูกหลักการ ๓ อย่าง

**หลักการที่ ๑ หลักกรรม** คือ การที่จะเชื่อสิ่ง  
ศักดิ์สิทธิ์หรือภินิหารจะต้องไม่ให้เสียหลักกรรม เชื่อในหลัก  
เหตุผล ได้แก่ความเป็นไปตามเหตุปัจจัย เชื่อในการกระทำ  
ของมนุษย์ว่า ผลที่ต้องการสำเร็จด้วยการกระทำ เมื่อเรา  
หวังผลสำเร็จเราต้องทำ และจะต้องทำเหตุดี เพื่อให้เกิดผล  
ดี นี่คือหลักความเชื่อที่สำคัญ ถ้าทำให้คนรอคอยการดล  
บันดาลของสิ่งศักดิ์สิทธิ์แล้ว ผิดหลักกรรมทันที คือว่าผิด  
จากความเป็นพุทธศาสนิกชนเลย

**หลักการที่ ๒ หลักสิกขา** คือฝึกฝนพัฒนาตนขึ้นไป  
เรื่อยๆ ต้องก้าวต่อไป ไม่ใช่มัวเพลินหยุดนิ่ง พระจะต้องจง  
ให้เขาเดินหน้า ตอนแรกอาจจะเชื่อถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์เป็น  
กำลังใจก่อน แต่พฤติกรรมที่วุ่นวายฟุ้งพาอาศัยปัจจัย  
ภายนอกนั้น จะต้องเบาบางลดน้อยลงไปตามลำดับ ถ้าต้อง  
มัวปลอบขวัญกันอยู่ ก็ไม่รู้จักเติบโตเป็นผู้ใหญ่สักที กลับยิ่ง  
เสี่ยงภัยหนักขึ้นไปอีก เพราะเป็นภัยในความเพลินเพลินที่  
เกิดจากความหลง และความประมาทของตัวเอง ถ้าจะหาที่  
พักพิงอย่างนี้บ้าง ก็เอาพอช่วยให้สดชื่นมีกำลังวังชาขึ้น

แล้วรีบลุกขึ้นเดินทางมุ่งหน้าต่อไป จนในที่สุด จะไม่ต้องอาศัยสิ่งเหล่านี้ไปเอง เพราะความเชื่อไม่ผิดหลักกรรม การปฏิบัติไม่ผิดหลักสิกขา

หลักการที่ ๓ คือความหมายของความศักดิ์สิทธิ์ ประวัติเทพเจ้ามีแต่เรื่องวุ่นวายแย่งชิงรบราฆ่าฟันกัน คือฤทธิ์จะควมมากับกิเลส ในพุทธศาสนา ความหมายของความศักดิ์สิทธิ์ค่อยๆ ไน้มาสู่ปัญญา ความบริสุทธิ์ และคุณธรรม

ฤทธิ์อะไรก็สู้ฤทธิ์แห่งความจริงความดีและความบริสุทธิ์ไม่ได้ ความศักดิ์สิทธิ์ทั้งหมดมาสูงสุดที่ความบริสุทธิ์ ปัญญา และคุณธรรม เราสร้างพระพุทธรูปเป็นมนุษย์ธรรมดามั่งงามสง่าด้วยธรรมะ ไม่ต้องแฝงฤทธิ์ สงบเย็นมีเมตตา ยิ้มแย้มให้คนอุ่นใจ สบายใจ มีความสุข นี่คือการศักดิ์สิทธิ์ที่แท้

ความเชื่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ฤทธิ์เดชปาฏิหาริย์ของเทพเจ้าตลอดจนเรื่องไสยศาสตร์ เป็นเครื่องบำรุงขวัญให้อุ่นใจ มั่นใจขึ้นมา แต่ถ้าหลงเพลินอยู่ ก็จะปล่อยตัวปล่อยใจ ไม่คิดทำอะไร ที่ควรทำตามเหตุตามผล ทอดทิ้งเรื่องเหตุปัจจัยเสีย เอาความหวังกล่อมใจจมอยู่ในความประมาท ไม่อยู่กับความเป็นจริง ก็คือหลอกตัวเองนั่นเอง

ถ้าความศักดิ์สิทธิ์อยู่ในความหมาย ที่ล้อยพ้นกิเลส  
หันสู่คุณพระรัตนตรัย ซึ่งมีความศักดิ์สิทธิ์ที่เกิดจาก  
คุณธรรม มีความบริสุทธิ์ มีปัญญา มีกรุณาเป็นหลัก ก็ใช้ได้  
เมื่อนับถือความศักดิ์สิทธิ์ ที่ถูกต้องแล้ว ก็ปฏิบัติตามหลัก  
คือ หลักกรรม ให้หวังผลจากการกระทำด้วยความเพียร  
พยายาม โดยใช้ปัญญาทำที่เหตุปัจจัย และหลักศึกษา ให้  
ฝึกฝนพัฒนาตน ก้าวหน้าในวิถีทางแห่งธรรมยิ่งขึ้นไป

## ภาคผนวก

### อุบาสกธรรม (คุณสมบัติของอุบาสกอุบาสิกา) ๕

๑. มีศรัทธา เชื่อมีเหตุผล มั่นในคุณพระรัตนตรัย
  ๒. มีศีล อย่างน้อยดำรงตนได้ในศีล ๕
  ๓. ไม่ตื่นข่าวมงคล เชื่อกรรม ไม่เชื่อมงคล มุ่งหวังผลจากการกระทำ มิใช่จากโชคกลาง ของขลัง สิ่งศักดิ์สิทธิ์
  ๔. ไม่แสวงหาทักษิณียนอกหลักคำสอนนี้
  ๕. เอาใจใส่ทำนุบำรุงและช่วยกิจการพระพุทธศาสนา
- ชาวพุทธที่มีคุณสมบัติทั้ง ๕ นี้ ท่านเรียกว่าเป็น **อุบาสกวัตร** **อุบาสิกวัตร** (อุบาสกแก้ว อุบาสิกาแก้ว)

(อญ.ปญจก.๒๒/๑๗๕/๒๓๐)

### มหาโจร ๕

**มหาโจรพวกที่ ๑** ผู้มีพฤติกรรมเหมือนกับมหาโจรที่รวบรวมพวกได้บิหารจำนวนร้อยจำนวนพันเข้าไปก่อความเดือดร้อน ฆ่า ปล้น เอาไฟเผาในคาม นิคม ราชธานี ได้แก่ ภิกษุบางรูปที่พาภิกษุจำนวนร้อยจำนวนพันเป็นบิหารจาริกไปในคาม นิคม ราชธานี ให้คุณุหัตถ์

และบรรพชิต สักการะ เคารพ นับถือ บูชา อ่อนน้อม  
พร้อมทั้งได้ปัจจัยสี่

มหาโจรพวกที่ ๒ ได้แก่ ภิกษุชั่วทรมามบางรูป ผู้เล่าเรียนพระ  
ธรรมวินัยที่ตถาคตประกาศแล้ว กล่าวอ้างว่าเป็นของ  
ตนรู้เอง (เพื่อยกฐิตัวขึ้นไป)

มหาโจรพวกที่ ๓ ได้แก่ ภิกษุชั่วทรมามบางรูป ผู้ใส่ความ  
ก่อกวนเพื่อนพรหมจารีผู้บริสุทธิ์ ด้วยข้อกล่าวหาว่า  
ประพฤติดิตพรหมจรรย์ อันไม่มีมูล

มหาโจรพวกที่ ๔ ได้แก่ ภิกษุชั่วทรมามบางรูป ผู้เอาของสงฆ์  
ที่เป็นครุภัณฑ์ ครุบริหาร เช่น อาราม พื้นที่อาราม  
วิหาร พื้นที่วิหาร เตียงตั่ง สิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ ไป  
สงเคราะห์ ประจบเกลี้ยกล่อมคฤหัสถ์

มหาโจรพวกที่ ๕ ได้แก่ ภิกษุผู้อดคุณพิเศษที่ไม่มีจริง ไม่  
เป็นจริง ภิกษุนี้จัดว่าเป็นยอดมหาโจรในโลก เพราะ  
บริโภคก้อนข้าวของราษฎร ด้วยอาการแห่งขโมย

(วินย.๑/๒๓๐/๑๖๙)

## ปาฏิหาริย์ ๓

ข้าพเจ้าได้สดับมาอย่างนี้

สมัยหนึ่งพระผู้มีพระภาคเจ้าประทับอยู่ ณ สวนมะม่วงของปาวาริกเศรษฐีใกล้เมืองนาลันทา ครั้นนั้น เกวัญภูษะบุตรคฤหบดีเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้าถึงที่ประทับ ครั้นเข้าไปเฝ้าแล้วถวายบังคมพระผู้มีพระภาคเจ้านั่ง ณ ที่ควรข้างหนึ่ง

เมื่อนั่งเรียบร้อยแล้ว เกวัญภูษะบุตรคฤหบดีได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคเจ้าว่า ข้าแต่พระองค์ เมืองนาลันทานี้เป็นเมืองมั่งคั่ง สมบูรณ์ มีผู้คนมาก คับคั่งไปด้วยมนุษย์ เลื่อมใสในพระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นอย่างยิ่ง ขอประทานโอกาสเกิดพระเจ้าข้า ขอพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงบัญชาให้ภิกษุรูปหนึ่งกระทำอิทธิปาฏิหาริย์ อันเป็นธรรมยิ่งยวดของมนุษย์ โดยอาการอย่างนี้ ชาวเมืองนาลันทา จักเลื่อมใสในพระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นอย่างยิ่งสุดที่จะประมาณได้

เมื่อเกวัญภูษะกราบทูลอย่างนี้แล้ว พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสกะเกวัญภูษะบุตรคฤหบดีว่า ดูก่อนเกวัญภูษะ เรามีได้แสดงธรรมแก่ภิกษุทั้งหลายอย่างนี้ว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย มาเกิด พวกเธอจงกระทำอิทธิปาฏิหาริย์อันเป็นธรรมยิ่งยวดของมนุษย์แก่คฤหัสถ์ . . .

พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า ดูก่อนเกวัฏฏะ ปาฏิหาริย์ ๓ อย่างนี้ เราประจักษ์แจ้งด้วยปัญญาอันยิ่งด้วยตนเองแล้ว จึงประกาศให้รู้ ปาฏิหาริย์ ๓ อย่างคือ อิทธิปาฏิหาริย์ อาเทศนาปาฏิหาริย์ อนุศาสนีปาฏิหาริย์

ดูก่อนเกวัฏฏะ อิทธิปาฏิหาริย์ เป็นไฉน ภิกษุในธรรมวินัยนี้ย่อมแสดงฤทธิ์ได้หลายอย่าง คือคนเดียวเป็นหลายคนก็ได้ หลายคนเป็นคนเดียวก็นำได้ ทำให้ปรากฏก็ได้ ทำให้หายไปได้ ทะลุฝากำแพงภูเขาไปไม่ติดขัดเหมือนไปในที่ว่างก็ได้ ผุดขึ้นดำลงในแผ่นดินเหมือนในน้ำก็ได้ เดินบนน้ำไม่แยกเหมือนเดินบนแผ่นดินก็ได้ . . . เราเห็นโทษในอิทธิปาฏิหาริย์ . . . จึงเขียน ระอา รังเกียจอิทธิปาฏิหาริย์

ดูก่อนเกวัฏฏะ ก็ อาเทศนาปาฏิหาริย์ เป็นไฉน ภิกษุในธรรมวินัยนี้ย่อมทลายใจ ทลายความรู้สึกในใจ ทลายความคิด ทลายความไตร่ตรองของสัตว์อื่นของบุคคลอื่นได้ . . . เราเห็นโทษในอาเทศนาปาฏิหาริย์ จึงเขียน ระอา รังเกียจอาเทศนาปาฏิหาริย์

ดูก่อนเกวัฏฏะ อนุศาสนีปาฏิหาริย์ เป็นไฉน ดูก่อนเกวัฏฏะ ภิกษุในธรรมวินัยนี้ย่อมพร่ำสอนอย่างนี้ว่า ท่านจงคิดอย่างนี้ อย่าคิดอย่างนั้น จงมนสิการอย่างนี้ อย่ามนสิการอย่างนั้น จงละสิ่งนี้ จงบำเพ็ญสิ่งนี้ . . .

ดูก่อนเกวัญฏะ เรื่องเคยมีมาแล้ว ภิกษุรูปใดรูปหนึ่งในหมู่ภิกษุนี้เอง ได้เกิดความคิดคำนึงอย่างนี้ว่า มหาญตรูป ๔ คือ ปฐวีธาตฺว อาโปธาตฺว เตโชธาตฺว วาโยธาตฺว เหล่านี้ ย่อมดับไม่มีเหลือในที่ไหนหนอ ลำดับนั้น ภิกษุได้เข้าสมาธิ ชนิดที่เมื่อจิตตั้งมั่นแล้วทางไปสู่เทวโลกก็ปรากฏ ครั้นแล้วภิกษุเข้าไปหาพวกเทวดาชั้นจาตุมหาราชถึงที่อยู่ ได้ถามพวกเทวดาเหล่านั้นว่า ท่านทั้งหลาย มหาญตรูป ๔ . . . ย่อมดับไม่มีเหลือในที่ไหน . . . พวกเทวดาชั้นจาตุมหาราชกล่าวว่า แม้พวกข้าพเจ้าก็ไม่ทราบ . . . ต่อแต่นั้น ภิกษุได้เข้าไปหาหมู่พรหม . . . เข้าไปหามหาพรหมแล้ว ถามว่า มหาญตรูป ๔ . . . ย่อมดับไม่มีเหลือในที่ไหน เมื่อภิกษุกล่าวอย่างนี้แล้ว ทำวมหาพรหมได้กล่าวตอบว่า ข้าพเจ้าเป็นพรหม เป็นมหาพรหม เป็นองค์พระผู้เป็นเจ้า . . . ภิกษุนั้นก็ได้กล่าวกะทำวมหาพรหมว่า ข้าพเจ้ามิได้ถามท่านอย่างนั้น . . . ข้าพเจ้าถามท่านว่ามหาญตรูป ๔ . . . ย่อมดับไม่มีเหลือในที่ไหน ต่างหาก

ดูก่อนเกวัญฏะ ลำดับนั้นทำวมหาพรหมจับแขนภิกษุนั้นนำไป ณ ที่ควรข้างหนึ่ง แล้วกล่าวกะภิกษุนั้นว่า ท่านภิกษุ หมู่พรหมเหล่านี้ รู้จักข้าพเจ้าว่า อะไร ๆ ที่พรหมไม่รู้ ไม่เห็น ไม่เข้าใจ ไม่แจ่มแจ้ง เป็นอันไม่มี เพราะฉะนั้น

ข้าพเจ้าจึงไม่ตอบต่อหน้าเทวดาเหล่านั้นว่า แม้ข้าพเจ้าก็ไม่ทราบที่ดับไม่มีเหลือแห่งมหาภูตรูป ๔ . . . ท่านจงเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้าทูลถามปัญหานี้เถิด . . .

(เกวัญภูตสูตร, ที.สี.๙/๓๓๙/๒๗๓)

(สาระสำคัญว่า แม้จะมีฤทธิ์มากมาย แต่ก็ไม่อาจรู้ความจริงของสิ่งทั้งหลาย ไม่สามารถแก้ไขสงสัยในใจของตนได้ ในที่สุดก็ต้องอาศัยอนุศาสน์ปาวีหริยจึงได้ปัญญารู้ความจริง)

**พุทธบัญญัติห้ามภิกษุอวดอุตริมนุสธรรมและห้ามแสดงฤทธิ์**

“ภิกษุใด ไม่รู้ประจักษ์ กล่าวอวดอุตริมนุสธรรม (เช่น ว่าตนได้บรรลุมรรค ผล นิพพาน เป็นพระอริยะ เป็นพระอรหันต์ เป็นต้น) . . . โดยน้อมเข้ามาในตน . . . ภิกษุนี้เป็นปาราชิก . . .”

(วินย.๑/๒๓๑/๑๗๒)

“ภิกษุใด บอกอุตริมนุสธรรมแก่อนุสัมบัน (ผู้มีใช้ภิกษุ หรือภิกษุณี เช่น บอกแก่คฤหัสถ์) ถ้ามีจริง ต้องอาบัติปาจิตตีย์”

(วินย.๒/๓๐๕/๒๑๑)

“ภิกษุไม่พึงแสดงอิทธิปาฏิหาริย์ ซึ่งเป็นอุตริมนุส-  
ธรรมแก่คฤหัสถ์ทั้งหลาย ภิกษุใดแสดง ต้องอาบัติทุกกฏ”

(วินย.๗/๓๓/๑๖)

“ภิกษุไม่พึงเรียนไตรจีจานวิชา ภิกษุใดเรียน ต้อง  
อาบัติทุกกฏ . . . ภิกษุไม่พึงสอนไตรจีจานวิชา ภิกษุใดสอน  
ต้องอาบัติทุกกฏ”

(วินย.๗/๑๘๓-๔/๗๑)

พุทธพจน์ให้นับถือพระธรรมวินัยเป็นพระศาสดาแทนพระองค์

“ดูกรอานนท์ ธรรมและวินัย ที่เราได้แสดงแล้ว  
บัญญัติแล้ว แก่เธอทั้งหลาย จักเป็นศาสดาของพวกเขา  
เมื่อเราล่วงลับไปแล้ว”

(ที.ม.๑๐/๑๔๑/๑๗๘)

พุทธพจน์ให้เคารพสงฆ์

“เราสักการะ เคารพ อาศัยธรรมที่เราได้ตรัสรู้ขึ้นเอง  
อยู่ และเมื่อใดสงฆ์เติบโตใหญ่ขึ้นแล้ว เมื่อนั้นเราย่อมมีความ  
เคารพแม้ในสงฆ์”

(อัง.จตุกก. ๒๑/๒๑/๒๗)

## พุทธบัญญัติห้ามพระภิกษุขอ

“ภิกษุใดขอจีวรต่อคฤหัสถ์ชายหรือหญิง ผู้มิใช่ญาติ มิใช่ปวารณา (คือผู้ไม่ได้นิมนต์หรือพูดเปิดโอกาสไว้ให้ขอ) ได้มา ต้องอาบัตินิสสัคคียปาจิตตีย์ เว้นแต่สมัย คือจีวรถูกลักไปหรือสูญหาย”

(วินย.๒/๕๔/๓๘)

“ภิกษุใดขอด้วยตนเอง ให้ช่างนูกทอเป็นจีวร ต้องอาบัตินิสสัคคียปาจิตตีย์”

(วินย.๒/๑๕๓/๑๓๓)

“ภิกษุใด ไม่อาพาธ ขอโภชนะประณีต อันมีเนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อย ปลา เนื้อ นมสด นมข้น เามาฉัน ต้องอาบัติ ปาจิตตีย์”

(วินย.๒/๕๑๗/๓๔๑)

“ภิกษุไม่อาพาธ พึงยินดีการปวารณาด้วยปัจจัยเพียง ๔ เดือน เว้นแต่เขาปวารณาอีก หรือปวารณาเป็นนิത്യ ถ้าเธอยินดีเกินกว่านั้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์”

(วินย.๒/๕๕๖/๓๗๑)

“ภิกษุพึงสำเหนียกว่า เราไม่อาพาธ จักไม่ขอกับแกงหรือข้าวสุก เพื่อประโยชน์แก่ตน มาฉัน (ถ้าขอต้องอาบัติทุกกฏ)”

(วินย.๒/๘๓๖/๕๔๗)

## พุทธบัญญัติป้องกันมิให้ความสัมพันธ์กับสตรี เป็นไปในทางที่จะเกิดความเสื่อมเสีย

“ภิกษุใดเสพเมถุน โดยที่สุด แม้ในสัตว์ดิรัจฉาน เป็นปาราชิก”

(วินย.๑/๒๒/๔๐)

“ภิกษุใดมีความกำหนัดอยู่ จับต้องกายหญิง . . . ต้องสังฆาทิเสส”

(วินย.๑/๓๗๕/๒๕๓)

“ภิกษุใดมีความกำหนัดอยู่ พุดเกี้ยวหญิง . . . ต้องสังฆาทิเสส”

(วินย.๑/๓๗๗/๒๗๔)

“ภิกษุใดมีความกำหนัดอยู่ พุดล่อให้หญิงบำเรอตน ด้วยกาม . . . ต้องสังฆาทิเสส”

(วินย.๑/๔๑๔/๒๘๘)

“ภิกษุใดชักสื่อขายหญิงให้สมสู่กัน . . . แม้แต่กับ  
หญิงโสเภณีที่อยู่รวมเพียงชั่วขณะ ต้องสังฆาติเสส”

(วินย.๑/๔๒๖/๓๐๒)

“ภิกษุใด นั่งในที่ลับตาพอจะทำความได้ กับหญิงตัว  
ต่อตัว ถ้าอุบาสิกาผู้มีวาจาควรเชื่อได้เห็นแล้วมาพูดขึ้น เข้า  
กับอาบัติ ๓ อย่าง คือ ปาราชิก หรือสังฆาติเสส หรือ  
ปาจิตติย์ อย่างใดอย่างหนึ่ง ภิกษุรับอย่างใด ฟังปรับอย่าง  
นั้น หรืออุบาสิกานั้นว่าอย่างใด ฟังปรับอย่างนั้น”

(วินย.๑/๖๓๒/๔๓๓)

“ภิกษุใด นั่งในที่ลับหูที่พอจะพูดเกี่ยวกันได้ กับ  
หญิงตัวต่อตัว ถ้าอุบาสิกาผู้มีวาจาควรเชื่อได้เห็นแล้วมาพูด  
ขึ้น เข้ากับอาบัติ ๒ อย่าง คือ สังฆาติเสส หรือปาจิตติย์  
อย่างใดอย่างหนึ่ง ภิกษุรับอย่างใด ฟังปรับอย่างนั้น หรือ  
อุบาสิกานั้นว่าอย่างใด ฟังปรับอย่างนั้น”

(วินย.๑/๖๔๔/๔๓๙)

“ภิกษุใด นอนในที่มุงที่บังอันเดียวกันกับผู้หญิง แม้  
เพียงเริ่มราตรี ต้องปาจิตติย์”

(วินย.๒/๒๙๔/๒๐๑)

“ภิกษุใด แสดงธรรมแก่ผู้หนึ่ง เกินกว่า ๕-๖ คำ ต้องปาจิตตีย์ เว้นแต่มีบุรุษผู้รู้เพียงสาอยู่ด้วย”

(วินย.๒/๓๐๐/๒๐๖)

“ภิกษุใด นั่งในอาสนะปกปิดในที่ลับกับผู้หนึ่ง (ไม่มีบุรุษผู้รู้เพียงสาอยู่เป็นเพื่อน) ต้องปาจิตตีย์”

(วินย.๒/๕๓๙/๓๕๖)

“ภิกษุใด นั่งในที่ลับตัวต่อตัวกับผู้หนึ่ง ต้องปาจิตตีย์”

(วินย.๒/๕๔๓/๓๕๙)

“ภิกษุใด ชวนผู้หนึ่งเดินทางด้วยกัน แม้ชั่วระยะหมู่บ้านหนึ่ง ต้องปาจิตตีย์ (เว้นแต่ทางมีอันตราย)”

(วินย.๒/๖๕๙/๔๒๙)

“ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ จะเป็นภิกษุชั่วธรรมก็ตาม จะเป็นภิกษุที่สิ้นกิเลสแล้วก็ตาม ย่อมเป็นที่ระแวง เป็นที่รังเกียจ คือ ไปมาหาสู่(โคจร)หญิงแพศยา ๑ ไปมาหาสู่หญิงหม้าย ๑ ไปมาหาสู่สาวเพื่อ ๑ ไปมาหาสู่กระเทย ๑ ไปมาหาสู่ภิกษุณี ๑”

(วินย.๘/๙๗๙/๓๒๕)

ภิกษุเป็นผู้โอ้อวด (ไปมาหาสู่บุคคลและสถานที่อัน  
ไม่สมควรแก่ภิกษุ) (๘) คือ ไปมาหาสู่หญิงแพศยา . . . หญิง  
หม้าย . . . สาวเที๋อ . . . กระเทย . . . ภิกษุณี . . . ร้านสุรา  
คลุกคลีกับคฤหัสถ์อย่างไม่สมควร . . . คบหาตระกูลที่มั่ง  
ร่ำไม่ศรัทธาต่อภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา

(อภ.วิ.๓๕/๖๐๔/๓๓๒)

## พุทธบัญญัติบางอย่างที่ควรทราบ เกี่ยวกับการแต่งกายของภิกษุ

“ภิกษุไม่พึงไว้ผมยาว รูปใดไว้ ต้องอาบัติทุกกฏเรา  
อนุญาตให้ไว้ผมได้ ๒ เดือน หรือยาว ๒ องคุลี”

(วินย.๗/๑๓/๖)

“ภิกษุไม่พึงแต่งหนวด ไม่พึงไว้หนวด ไม่พึงไว้เครา .  
. . รูปใดทำ ต้องอาบัติทุกกฏ”

(วินย.๗/๑๕๐/๖๐)

“ภิกษุไม่พึงนุ่งผ้าอย่างคฤหัสถ์ . . . รูปใดนุ่ง ต้อง  
อาบัติทุกกฏ”

“ภิกษุไม่พึงห่มผ้าอย่างคฤหัสถ์ . . . รูปใดห่ม ต้อง  
อาบัติทุกกฏ”

(วินย.๗/๑๖๙-๑๗๐/๖๖)